

OPEN PRISON

Bc. Anna Dománková

1/2

ANALYTICKÁ ČÁST

OBSAH

ÚVOD	5
VĚZENÍ	9
Historie vězeňství	
Vývoj typologie věznic	
Současný stav vězeňství v ČR	
Provoz věznice	
Open prison	
Případové studie	
LOKALITA	43
Výběr lokality	
Praha a věznice	
Karlín	
Limity území	
Seznámení s územím	
Fotografie místa	

ÚVOD

All persons deprived of their liberty shall be treated with humanity and with respect for the inherent dignity of the human person.

[Mezinárodní pakt o občanských a politických právech]

Vězeňství je do jisté míry kontroverzním a mezi širokou veřejností nepopulárním tématem, stojícím na okraji zájmu společnosti. Přesto se ale jedná o zásadní součást nejen systému veřejné správy, ale celé společnosti, která potřebuje nástroj ochrany většiny před prohřešky jednotlivců. Jde o nutnou součást, se kterou se však musí umět správně zacházet. Věznice nemá sloužit jen pro výkon trestu, ale cílem by měla být i kultivace vězňů, jejich vzdělávání a příprava na život po skončení výkonu trestu.

V současnosti nemá vězeňská správa v České republice dostatečné kapacity na to, aby dokázala zvládnout problematickou situaci, a to jak z hlediska naplněnosti věznic a zajištění dostačujících životních podmínek, tak z pohledu poskytnutí odpovídající péče pro nápravu odsouzeného. Objekty ve správě Vězeňské služby ČR sloužící k výkonu trestu neposkytují prostor pro zásadnější úpravy systému. Návrh nového objektu přináší možnost uplatnění nové typologie a změnu v přístupu k výkonu trestu. Psychologické působení prostředí, nabízené aktivity v rámci věznice i za jejími zdmi a celková organizace denního režimu dávají dohromady soubor základních prvků ovlivňujících pobyt za mřížemi a přístup trestaných osob k procesu nápravy. Nová typologie může navíc zefektivnit nejen samotný proces nápravy, ale i snížit provozní náklady a nároky na personál.

Propuštění z věznice ve většině případů nepředstavuje moment štěstí. Představuje naopak stresovou zátěž, na kterou není jednoduché být bez přátel a rodinného zázemí připraven. Vězeň se za dobu svého pobytu adaptuje na život organizovaný vězeňskými pravidly, bez vlastního rozhodování a přemýšlení a běžně dochází ke ztrátě vlastních aktivit. Cílem diplomové práce je návrh otevřené věznice, která bude sloužit k jednoduššímu návratu odsouzených do společnosti. Výsledkem bude návrh alternativy doplňující současný systém uzavřených věznic, tedy věznice s novým přístupem k zacházení s odsouzenými.

Za dobu práce s tímto tématem jsem se setkala s různými pohledy na téma vězeňství. Převážná většina z nich byla v zásadě negativní - je to představa, že člověk ve výkonu trestu má trpět, mají mu být

odepřeny veškeré výhody a jeho osobní práva. Jako by samotný fakt, že člověk ztratil právo sám o sobě rozhodovat, nebyl dostatečný.

Cílem otevřené věznice není vnést do zastaralého systému novou typologii přinášející luxus těm, kteří si ho mohou dovolit zaplatit. Jejím cílem je dosažení maximální možné resocializace a v konečném důsledku tedy ochrana společnosti před recidivou, šetření prostředků vynakládaných ve vězeňství a justici.

VĚZENÍ

HISTORIE VĚZEŇSTVÍ

Dnešní podoba vězeňské instituce, tedy věznice jako objektu sloužícího k výkonu trestu odnětí svobody, nemá příliš dlouhou historii. V dobách starověkých a středověkých byl žalář často jen dočasným místem pobytu před výkonem samotného trestu - nejčastěji trestu smrti. Vznik věznice v dnešním slova smyslu souvisí s obdobím humanizace a osvícenství v 18. století, kdy začal být prosazován názor, že vězňův život by měl být chráněn.

Starověk

Starověká vězení fungovala jako místa nucené izolace jedince, avšak odnětí svobody jako racionálně uložený trest starověk neznal. Trest byl spojován především s myšlenkou represe a nejčastěji se jednalo o peněžité pokuty, vyhnanství, mrzačení těla nebo trest smrti. Pachatelé byli vězněni v podzemních sklepeních a hladomornách, kde čekali na samotný výkon trestu a veřejné budovy sloužící pro střežení odsouzených byly zřízeny teprve později. Samotný výkon trestů navíc probíhal veřejně jako varování pro ostatní.

Středověk

Pro středověk byly charakteristické podobné tresty jako ve starověku, za hlavní druhy trestů i nadále platily peněžní trest, zmrzačení těla a trest smrti. V období pozdního středověku společnost dosáhla vrcholu mučení a věznění provinilců. Z této doby můžeme rozlišit různé druhy středověkého vězení: církevní (pro porušovatele církevních řádů a věznění a mučení kacířů v období inkvizice); hradní (týkající se věznění především šlechty i samotných králů); šlechtická (jako prostředek k vynucování robotních povinností a potlačování nepokojů poddaných, ale i za neposlušnost nebo krádeže) a vojenská (káznice pro ženy s výkonem trestu v armádě a trestnice pro tresty vojáků). Používání odnětí svobody jako samostatného druhu trestu se začíná objevovat zhruba od poloviny 13. století.

Novověk

O rozvoj kriminologie a penologie se zasloužila celá řada osvícenských myslitelů 18. a 19. století.

Největší roli ve vývoji moderního vězeňství měl ve druhé polovině 18. století John Howard (1726 - 1790), který na základě vlastních zkušeností formoval myšlenky nového systému. Především šlo o požadavky na diferenciaci vězňů podle pohlaví, věku a závažnosti provinění. Do návrhů na humanizaci života vězňů zahrnuje i kontrolu ze strany úřadů, zdravotnická opatření a vyučování vězňů.

Česká historie

Na našem území podléhala větší část věznic, stejně jako soudy, vrchnostem, a to až do poloviny 19. století.

V roce 1776 za vlády Marie Terezie bylo vydáním nového trestního kodexu zakázáno mučení a byly omezeny hrdelní tresty. O pár let později za vlády Josefa II. byl v roce 1781 zrušen trest smrti a byl nahrazen trestem doživotním. Pro tento nový účel sloužily z počátku pevnosti Špilberk a Graz. V době po zestátnění vězeňství v roce 1852 začala vznikat první současná vězeňská zařízení a to především přestavbami nevyužívaných objektů, jako např. středověkého hradu Mírov nebo kláštera ve Valdicích. Až později v průběhu 2. poloviny 19. století byla postavena dvě nová zařízení - Bory v Plzni a Pankrác v Praze. V období první republiky byly položeny základy současného systému vězeňství a vězni byli děleni dle závažnosti trestného činu.

Neopominutelnou částí historie vězeňství jsou také období vlády totalitních režimů, které instituce vězení zneužívaly k udržení vlády a státní ideologie (pracovní tábory, koncentrační tábory, političtí vězni).

V průběhu 90. let proběhla výrazná humanizace výkonu trestu a reforma vězeňského systému. V roce 1992 byla zřízena vězeňská služba ČR pro správu vězeňských objektů a zajišťování výkonu vazby a trestu odnětí svobody.

VÝVOJ TYPOLOGIE VĚZNIC

Převážná většina českých věznic dnes sídlí v objektech, které nebyly k tomuto účelu primárně určeny. Jedná se o konverze existujících objektů a areálů - hrady, kláštery, vojenské základny a jiné. Kapacita areálů je různá - od cca 200 do 1200 osob. Snahou Vězeňské služby je vybudování sítě většího počtu méně kapacitních zařízení namísto koncentrace velkého počtu vězňů na jednom místě (Ministerstvo spravedlnosti 2016).

Základní typologie se liší dle uspořádání a velikosti cel. Pro typologii jsou klíčové nejen jednotlivé bloky s celami, ale i navazující provozy. Uspořádání se v průběhu posledních desetiletí měnilo v návaznosti na proměnu přístupu k odsouzeným. Od tradičního radiálního systému tvořeného jednotlivými bloky s centrální chodbou, kolem níž jsou uspořádány cely, až k novým typologiím s vnitřními dvory a denními společenskými prostory.

Bezpečnost

Dříve byl kladen důraz především na minimální náročnost z hlediska ostrahy a hlídání vězňů. Bezpečnostní hledisko tak vtisklo vězeňským stavbám určitý charakter. Dnes je díky pokročilým technologiím možné hlídat odsouzené účinněji. Nároky se tedy snižují a je možné ohlídat i komplikovanější prostory a urbánní struktury. I přesto je ale důležité navrhovat prostory jasně a přehledně.

První věznice

Historicky jako vězení sloužila sklepení pevností a dalších správních objektů. První veřejná věznice nazývaná Le Stinche byla postavena v roce 1297 ve Florencii. Jednalo se o objekt čtvercového půdorysu obklopeného příkopem, se zdmi vysokými 18 metrů bez jakýchkoli otvorů a pouze s jedněmi vstupními dveřmi.

Po roce 1600 byly v Nizozemí zavedeny tzv. káznice, v nichž byli lidé nuceni k pracím (např. v textilních továrnách). Nejznámější holandskou káznici byl Raspius v Amsterdamu určený pro mladé muže. Ve Francii fungoval k nápravě obdobný systém jako v Holandsku (nucené práce) - galeje. Ty byly zrušeny

v roce 1748. Od konce 18. do poloviny 19. století probíhaly tzv. vězeňské reformy, jejichž autorem byl anglický filantrop a vězeňský reformátor John Howard (1726 - 1790). Roku 1773 byl jmenován šerifem ve vězeňské službě a z vlastní iniciativy objížděl anglické věznice a kontroloval jejich stav. Na základě šokujících zjištění o tom, v jakém stavu se nacházejí věznice i samotní vězni, chtěl věznice zestátnit a nechat přestavět dle vlastního návrhu pravidel hygieny a bezpečnosti. V roce 1777 bylo publikováno první vydání knihy „Stav věznic“, kde byly mimo popisů současného stavu přiloženy i podrobné plány a mapy spolu s navrhovanými změnami (zásobování vodou, dostatečné vybavení, zaškolený personál apod.).

Velká změna vězeňského systému spočívající v možnosti podmíněčného propuštění přišla v roce 1830. Zprvu byla tato možnost pouze experimentem, celý systém byl uzákoněn až o 55 let později, v roce 1885, a po celé Evropě došlo v jeho schválení v roce 1910. Díky tomuto systému došlo v mnoha zemích k výraznému snížení počtu odsouzených a to až na polovinu. Velký nárůst odsouzených byl naopak zaznamenán v období mezi světovými válkami, kdy byl v přemíře využíván trest odnětí svobody. Druhým zásadním zlomem bylo zavedení probace v roce 1965 ve Švédsku, které se rozšířilo do většiny evropských zemí.

Vězeňská architektura 19. století

Evropské vězeňství mělo na sklonku 19. století jasně formulované cíle. Prioritou komplexního programu byl především bezpečný, účelný a zdravotně nezávadný provoz. Jako první podmínka mravní nápravy se do něj promítal princip izolace. Zdi, mříže a zámky oddělovaly odsouzené od vnějšího světa a k dohledu sloužila pozorovací okénka ve dveřích a stěnách cel. Věznice byly umísťovány na suché, větrné místo a orientovány podle světových stran tak, aby cely měly maximum denního světla. Počty vězňů v celách i rozměry místností byly podřízeny přísným předpisům.

Panoptikon - dům dozoru

Na konci 18. století představil anglický filosof Jeremy Berntham novou typologii budovy umožňující neustálý dohled nad jejími obyvateli. Koncept využitelný nejen pro věznic, ale i pro další systémy přísné kontroly (nemocnice, továrny, školy aj.). Za jeho života sice nebyl panoptikon nikdy postaven, ale v pozdějších letech se stal hlavní inspirací pro další objekty. Jedná se o kruhovou stavbu po jejímž obvodu jsou umístěny jednotlivé cely (ve 4 až 6 patrech). Okna cel musí být dostatečně velká, aby prosvítala cely skrz až k centrálnímu prostoru, kde stojí kontrolní věž. Tato věž umožňuje dobrou kontrolu nad celou věznicí - má pouze malá okna, kterými není vidět strážné uvnitř, čímž jsou vězni nuceni chovat se jako by byli pozorováni neustále.

Až donedávna existovaly 4 funkční věznic uplatňující princip panoptikonu. Největší realizací je věznice Presidio Model na Kubě. Tato věznice byla postavena v letech 1926 - 1928 a je tvořena 5 kruhovými stavbami, z nichž 4 slouží celám a 1 jako jídelna. Uvnitř panoptikonu vládlo absolutní ticho, jelikož zde bylo zakázáno mluvit a tvar kopule přenášel veškeré

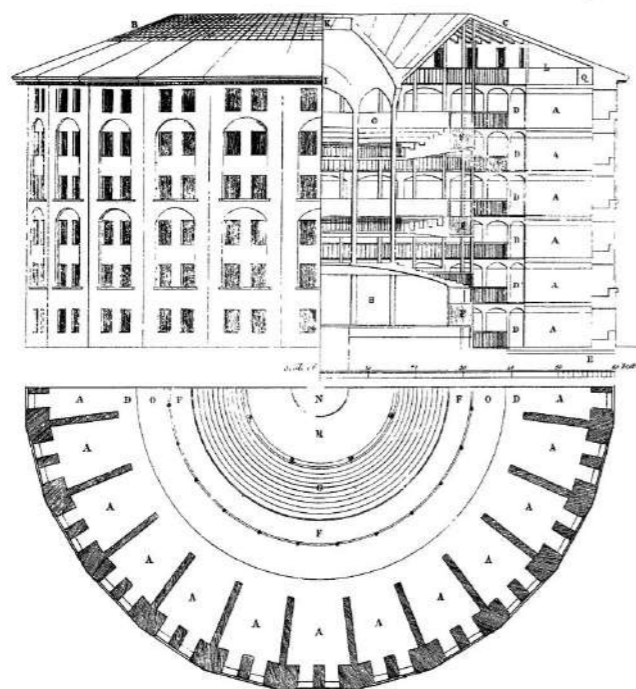
zvuky. Dalšími věznicemi podle modelu panoptikonu byly věznice F-House v nápravném zařízení Stateville v Illinois a věznice v Bredě, Arnhemu a Haarlemu. Všechny 4 objekty byly uzavřeny v roce 2016.

Radiální věznice

Nejproduktivnější půdorysné uspořádání je dílem anglického architekta Williama Blackburna, který následoval myšlenky Johna Howarda. Paprskovitě uspořádané bloky se stýkají uprostřed ve strážné věži a v blocích jsou umístěny jednotlivé cely - hromadné i samovazby. Podle vzoru jeho vězení v Ipswich (1784 - 1790) vzniklo po celé Evropě mnoho desítek podobných. Z principu radiální věznice vychází i česká věznice Bory v Plzni.

Millbank

Třetím typologickým uspořádáním se stala věznice Millbank v Londýně, která po velkou část své historie sloužila jako přestupní stanice před transportem odsouzených vězňů do Austrálie. Původním záměrem bylo na určeném místě vystavět Panoptikon dle plánu Jeremyho Benthama. Okolnosti nakonec vedly

Koncept panoptikon

k architektonické soutěži, ze které vzešel vítězný návrh od Williama Williamse. Výstavba probíhala v letech 1812 - 1816. Věznice je definována šestiúhelníkovým tvarem zahrnujícím šest křídel tvaru pětiúhelníku, každé 3 podlaží vysoké, s 5 nádvořími. Křídla byla uskupena kolem kaple v centru. Systém byl však velice náročný na orientaci. (View from the Mirror 2015)

Bory, Plzeň

Věznice byla vystavěna v letech 1874 - 1878 v blízkosti řeky Radbuzy. Osmiboká středová věž vysoká 24 metrů umožňuje kontrolu nad všemi bloky s celami. Sedm paprsků sloužilo celám (4 pro společnou vazbu, 3 pro samovazbu) a v osmém paprsku byla umístěna administrativa (kancelář správy, učebny, kaple aj.), na tento blok navazoval objekt nemocnice. Celá věznice byla obehnaná vysokou zdí s 12 strážnými věžemi a pouze jednou vstupní branou. Původně byla určena pro 819 vězňů.

Pankrác, Praha

Inženýr Franz Maurus, který vedl stavbu borské trestnice, byl projektantem vězení, které bylo v letech 1885 - 1889 zbudováno v Praze na Pankráci. Z důvodu požadavku na velký počet cel a omezeného rozpočtu nebylo možné použít radiální systém s centrální halou. Byla navržena dvě oddělená vězení spojená společnými správními prostory. Pravá část věznice obsahovala samovazby, levá část byla vyhrazena pro společné cely. Střed dispozice tvořilo křídlo s kanceláři a školou, kaplí a modlitebnami. Všechny objekty byly vzájemně spojeny krytými chodbami. Oproti plzeňské věznici byla novinkou samostatná nemocnice v zadní části areálu a dílenské budovy navazující na vnitřní dvory věžeňských křídel. (Kristek 2016; Vybíral 2016)

Současnost

V posledních letech jsou nejen v ČR, ale i v okolních Evropských státech velmi žádoucí změny a snahy o modernizaci nejen objektů jako takových, ale celého systému. S tím je úzce spojena i výstavba nových nápravných zařízení umožňujících uplatnění alternativních přístupů k organizaci života ve věznicích. Typologie samotných objektů prošla výraznými změnami, především v organizaci prostor z hlediska

soukromí vězňů. Dalším výrazným rysem nově budovaných věznic je rozptýlenost objektů v rámci areálu - věznice spolu s jejichmi obslužnými prostory již často nejsou budovány jako jeden propojený celek, ale utváří soubor staveb s vlastním urbanismem, který z velké části přihlíží i na charakter a psychologické působení prostoru vytvářeného v exteriéru.

Na konci roku 2015 byl vydán standard určující minimální ubytovací plochy a další rozměry normalizující výstavbu nových věznic:

- 4 m²/osobu pro hromadný systém ubytování;
- 6 m²/osobu pro individuální ubytování;
- 2 m vzdálenost mezi zdmi;
- minimální světlá výška 2,5 m.

V současnosti je tendence umísťovat vězně do samostatných cel, pokud je to možné.

Tyto minimální standardy jsou uplatňovány napříč zeměmi Rady Evropy a jsou tedy uplatňovány i v České republice. (CPT 2015)

Dle názoru bývalé ředitelky VS existuje pro věžeňská zařízení mezní hranice 500 vězňů, po překročení tohoto limitu se chod věznic začíná komplikovat a zvyšuje se výskyt faktorů negativně ovlivňujících život odsouzených. (Voldán 2012)

(spolupráce: Tereza Chvojková, upraveno)

PŮVODNÍ VĚZEŇSKÁ ARCHITEKTURA

Presidio Modelo, Kuba

Věznice představující dokonalý model panoptikonu byla postavena na druhém největším kubánském ostrově Isla de la Juventud (ostrov Mládeže) v letech 1926 - 1928. Komplex tvořený pěti kruhovými budovami pojmul až 2500 vězňů. Od roku 1959, kdy se dostal k moci sám Fidel Castro, sloužila věznice především pro odpůrce jeho režimu a bylo zde vězněno až 6 000 odsouzených. V centru komplexu stojí nižší budova sloužící jako jídelna, okolní kruhové stavby byly určeny celám. Cely byly uspořádány v 6 patrech po obvodu budovy.

Breda, Arnhem, Haarlem; Nizozemsko

V Nizozemí byly dle vzoru panoptikonu postaveny 3 věznice - Breda, Arnhem a Haarlem.

Věznice v Arnhemu byla postavena okolo roku 1886 a je nejstarší věznicí v Holandsku. Breda byla postavena v roce 1886. Objekt byl postaven dle návrhu Johana Frederika Metzelaara, jež navrhl i věznici v Arnhemu. Roku 2001 byla věznice prohlášena za památku. Nejmladší z nich je Haarlemská věznice dokončená až v roce 1901. Všechny věznice byly uzavřeny roku 2016.

Alcatraz, San Francisco

Původně obranná pevnost, později přeměněna na federální věznici, byla postavena na ostrově poblíž San Francisca. Rozloha ostrova činí přibližně 9 ha. Federální věznice zde fungovala v letech 1934 - 1963. Celkem se z ostrova pokusilo uprchnout 36 vězňů, z toho bylo 23 chyceno, 6 zastřeleno a dva utonuli. Dnes je Alcatraz historickou památkou a zároveň turistickou atrakcí.

Sing Sing

Věznice s nejvyšším stupněm ochrany se nachází přibližně 50 km od New Yorku ve městě Ossining. Byla otevřena roku 1826 na žádost Elama Lyndse (správce Auburnské věznice), a jedná se o třetí nejstarší věznici ve státě New York. Hned po otevření zde byl zaveden tzv. auburnský systém, který vězňům nařizoval mlčení. Název „Sing Sing“ pochází z jazyka domorodého kmene a znamená „kámen na kameni“. Do roku 1963 zde byly prováděny popravy v elektrickém křesle (celkem asi 614 poprav).

Port Arthur, Tasmánie

Trestanecká kolonie nacházející se na ostrově Tasmánie byla pojmenována po guvernérovi Georgi Arthurovi. V letech 1833 - 1850 zde byli umístěni nejtěžší britští a irští zločinci. Věznice zde byla oficiálně dostavěna až v roce 1853. Jelikož se věznice nachází na poloostrově a kolem jsou vody plné žraloků, bylo poměrně těžké z věznice uprchnout. Dnes je toto místo vyhledávanou turistickou lokalitou.

Kolonie na Ostrově hadů

Trestanecká kolonie, která vznikla u pobřeží Kolumbie a měla být určena nejhorším sexuálními deviantům. Jednalo se o experimentální projekt a současně nejtěžší žalář postavený v 50. letech 20. století. Koncept kolonie byl inspirován koncentračními tábory. Byly zde postaveny podlouhlé domy z prken bez hygienických zázemí. Strážníci měli neomezenou moc. Kolonie byla zrušena v roce 1984.

(spolupráce: Tereza Chvojková, upraveno)

SOUČASNÝ STAV VĚZEŇSTVÍ V ČR

Prevence, náprava, resocializace.

V současné době se Vězeňská služba ČR snaží uplatňovat individuální přístup k jednotlivým vězňům prostřednictvím pracovních, vzdělávacích, výchovných a zájmových aktivit. Cílem je především předcházení recidivě, která je dlouhodobým problémem zatěžujícím systém vězeňství nejen v České republice, ale i ve většině dalších států střední Evropy.

Legislativa

Systém vězeňství v České republice je řízen několika zákony upravujícími nejen fungování Vězeňské služby, ale i samotný výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody. Věznice jsou zřizovány Ministerstvem spravedlnosti a správu věznic vykonává Vězeňská služba ČR.

č.293/1993 Sb. Zákon o výkonu vazby

č.109/1994 Sb. Řád výkonu vazby

č.169/1999 Sb. Zákon o v. tr. odnětí svobody

č.109/1994 Sb. Řád v. tr. odnětí svobody

č. 218/2003 Sb. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže

V České republice se v současnosti nachází celkem **35 fungujících vězeňských zařízení** a dva detenční ústavy. Jedná se o vězeňská zařízení dvou typů: vazební věznice (10) pro obviněné převzaté do vazby;

věznice (25) pro výkon trestu odnětí svobody.

Dle režimu výkonu trestu se vězení dále dělí na: věznice s ostrahou - s nízkým/středním/vysokým zabezpečením (dle bezpečnostních rizik); věznice se zvýšenou ostrahou.

Problematika

Zásadním problémem, se kterým se v současnosti český vězeňský systém potýká, je přeplněnost věznic. Ze statistiky dostupných údajů z roku 2017 (Statistická ročenka VS ČR 2017) vyplývá, že kapacity jsou v současnosti využívány na téměř 110% a hodnoty neustále narůstají. Ke dni 31. 12. 2017 bylo ve věznicích téměř 2000 osob nad kapacitní limity. Přeplněnost s sebou přináší i další následky, jako jsou zhoršující se životní podmínky, zhoršující

se bezpečnost, nedostatek personálu a náročnější financování celého systému.

Bezpečnost v moderní věznici je posuzována nejen z hlediska veřejnosti, která nesmí být ohrožována a zneklidňována (např. útoky vězňů), ale také z hlediska vězňů samotných, jejichž právo na bezpečnost je součástí lidských práv. Bezpečnostní situace v českých věznicích je dlouhodobě relativně stabilizována, avšak bezpečnostní úroveň jednotlivých zařízení VS ČR je různá, stejně jako úroveň jejich technického vybavení. Při zajišťování bezpečnosti se stále nedají zajistit ekonomicky efektivnější systémy strážení.

Práce je důležitou součástí výchovné funkce trestu a je jednou ze základních složek programu zacházení. Hraje roli nejen jako prostředek pro získání peněz pro splácení dluhů nebo placení výživného, ale také jako resocializační prostředek. Odsouzení jsou zpravidla přidělováni k druhům práce s ohledem na zdravotní stav a pracovní schopnosti, a na rozdíl od obviněných ve vazebních věznicích mají pracovní povinnost (pokud jsou k práci zdravotně způsobilí). Mezi využívané formy zaměstnávání odsouzených patří práce uvnitř vězeňského zařízení nebo smluvní vztah s jiným subjektem. Zaměstnanost odsouzených se pohybuje kolem 55%.

Dlouhodobým cílem českého vězeňství je snížení recidivy trestné činnosti, a to pomocí účinné práce s odsouzenými i propuštěnými z výkonu trestu. Průběh výkonu trestu je řízen tzv. programem zacházení, který stanovuje vhodné aktivity pro řešení nápravy konkrétních případů - pracovní, vzdělávací, výchovné i zájmové. Recidiva (tedy neúčinnost nápravy odsouzených) v České republice dosahuje až 70%. Za nejrizikovější období je považováno prvních 6 měsíců po propuštění z výkonu trestu, a to především u odsouzených s nízkými šancemi při hledání zaměstnání a u osob bez rodinných vazeb a bez stálého bydliště.

Výkon trestu odnětí svobody je trestem nejdůležitějším, avšak pro společnost také nejnákladnějším a

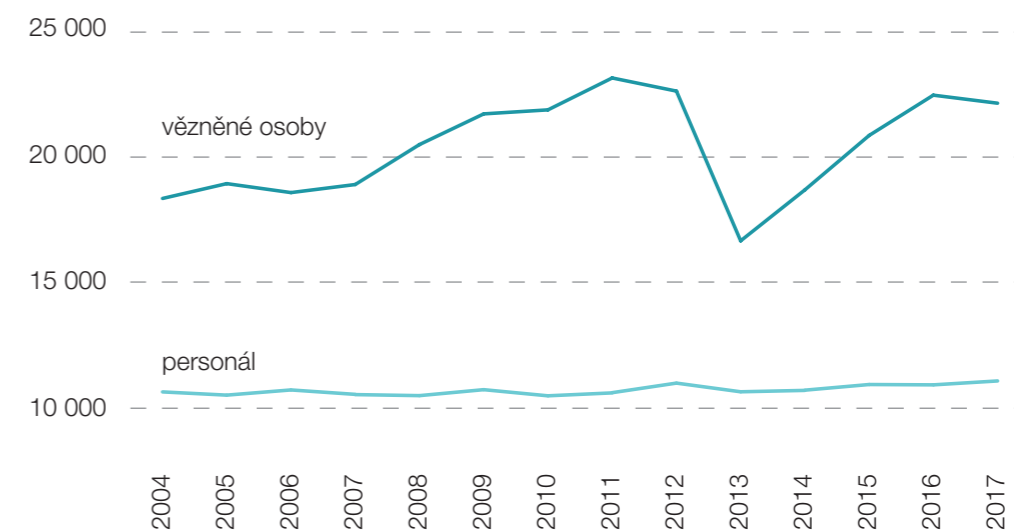
nárust vězeňské populace zvyšuje i finanční náklady na zajištění fungování systému. Ačkoli náklady výkonu trestu hradí odsouzený sám (max 1500,- Kč/měsíc), celkové denní náklady na jednoho vězně jsou řádově vyšší (cca 1200,- Kč/den). Dalšími problematickými tématy jsou prostory nevyhovující nejen z hlediska kapacitních, ale také hygienických podmínek a často chybějící bezbariérové řešení vězeňského objektu. Ačkoliv majoritní

část odsouzených tvoří muži (cca 90%), v dlouhodobém horizontu se české vězeňství potýká také s nedostatkem kapacit ženských věznic. Mimo jiné, je z důvodu snahy o přiblížování odsouzených místu pobytu jejich blízkých často řešena také optimalizace rozmístění objektů VS v rámci ČR.

(Ministerstvo spravedlnosti 2016)

Vývoj počtu personálu a vězňů osob

(Vězeňská služba ČR 2018)

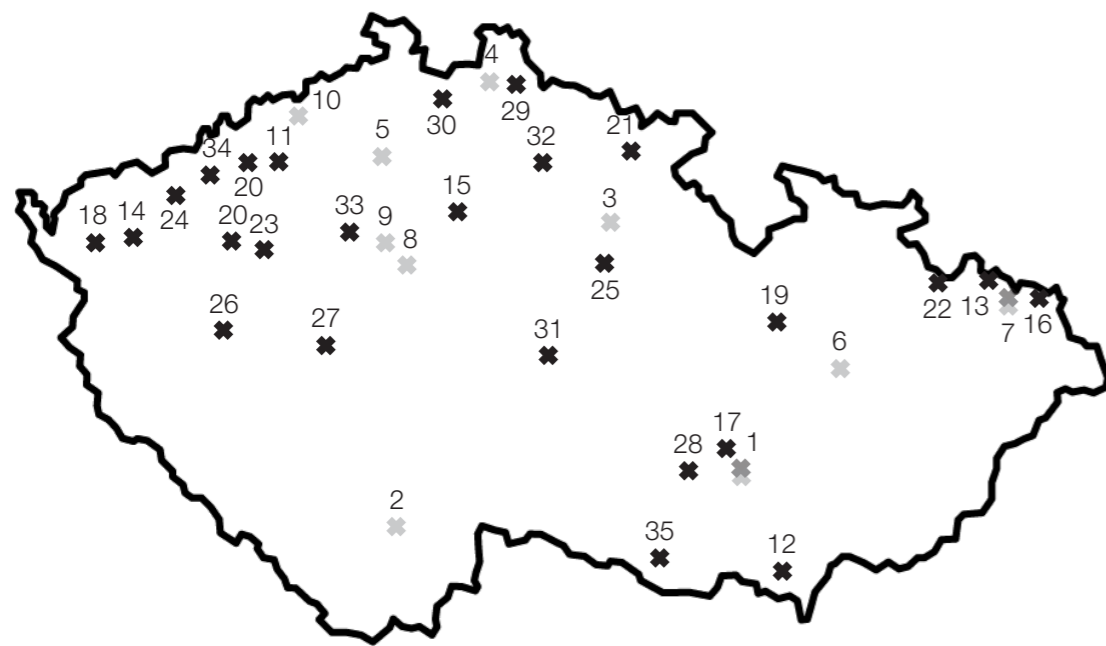

Ubytovací kapacity - průměrné hodnoty

(Vězeňská služba ČR 2018)

	ubytovací kapacita	reálný stav
vazba	2 302,6	1 845,1
výkon trestu	18 347,4	20 671,1
celkem	20 650,0 os.	22 516,2 os.

> obsazenost **109,0 %**
(stav k 31.12.2017 1866 os. nad kapacitní limity)

- ★ 10 vazebních věznic
- ✖ 25 věznic
- 2 detenční ústavy

- 01 Vazební věznice a ÚpVZD Brno
- 02 Vazební věznice České Budějovice
- 03 Vazební věznice Hradec Králové
- 04 Vazební věznice Liberec
- 05 Vazební věznice Litoměřice
- 06 Vazební věznice Olomouc
- 07 Vazební věznice Ostrava
- 08 Vazební věznice Praha Pankrác
- 09 Vazební věznice Praha Ruzyně
- 10 Vazební věznice Teplice
- 11 Věznice Bělušice
- 12 Věznice Břeclav
- 13 Věznice Heřmanice
- 14 Věznice Horní Slavkov
- 15 Věznice Jiřice
- 16 Věznice Karviná
- 17 Věznice Kuřim
- 18 Věznice Kynšperk nad Ohří

- 19 Věznice Mírov
- 20 Věznice Nové Sedlo
- 21 Věznice Odolov
- 22 Věznice a ÚpVZD Opava
- 23 Věznice Oráčov
- 24 Věznice Ostrov
- 25 Věznice Pardubice
- 26 Věznice Plzeň
- 27 Věznice Příbram
- 28 Věznice Rapotice
- 29 Věznice Rýnovice
- 30 Věznice Stráž pod Ralskem
- 31 Věznice Světlá nad Sázavou
- 32 Věznice Valdice
- 33 Věznice Vinařice
- 34 Věznice Všehrdy
- 35 Věznice Znojmo

Typy vězeňských zařízení

Jak již bylo zmíněno, nachází se v ČR 10 věznic vazebních a 25 věznic pro výkon trestu odnětí svobody. Mimo tato zařízení jsou Vězeňskou službou ČR střeženy ještě zvláštní ústavy zabezpečovací detence (Brno, Opava). Jedná se o ústavy s psychologickými, léčebnými a pedagogickými programy pro osoby nebezpečné pro společnost. Soud obvykle nařizuje léčbu v takovém zařízení v případě trestní neodpovědnosti (snížená nebo úplná nepřičetnost) pachatelů, duševních poruch nebo opakovaných zločinů pod vlivem návykových látek.

Upravený režim života ve věznici mají oproti běžným zařízením oddělení pro mladistvé (15 až 18 let) a oddělení pro matky s dětmi. V případě mladistvých jsou např. povoleny delší návštěvy (5 hod/měsíc) a Vězeňská služba musí zabezpečit plnění povinné školní docházky. Matky mohou na vlastní žádost získat povolení, aby u sebe měly a mohly se starat o své dítě (zpravidla do 3 let věku, pokud nebylo soudem svěřeno do péče jiné osoby a pokud je takový postup ve prospěch dítěte).

Při umístování odsouzených do vězeňských zařízení je dodržováno několik základních zásad:

muži odděleně od žen; obvinění odděleně od odsouzených; mladiství odděleně od dospělých; a recidivisté odděleně od těch, kteří jsou ve výkonu trestu poprvé. Existují tedy zvlášť zařízení (oddělení) pro muže, ženy a mladistvé.

Dělení věznic dle stupně zabezpečení

V minulosti byly věznice děleny na 4 typy dle míry zabezpečení: s dohledem, s dozorem, s ostrahou a se zvýšenou ostrahou. V listopadu 2017 vstoupila v platnost novela redukující počet typů na 2: s ostrahou a se zvýšenou ostrahou (ČTK 2017a). V rámci věznic s ostrahou jsou odstupňovány 3 úrovně zabezpečení:

nízká (pro nedbalostní skutky do 3 let, úmyslné skutky do 1 roku trestu), střední (nedbalostní trestné činy nad 3 roky) a vysoká (ostatní). Kategorie věznic se zvýšenou ostrahou je určena především pro doživotně odsouzené, nebezpečné recidivisty, odnětí svobody na více než 8 let a osoby odsouzené za úmyslný trestný čin, které v posledních 5 letech uprchly z vazby nebo výkonu trestu.

Analýza současného stavu

systém bez zásadnějších investic státu (zastaralé budovy...)

+

změna trestního zákoníku (zvýšení počtu vězňů)

PŘEPLNĚNOST
zhoršení podmínek
náročnější financování
nedostatek personálu
zhoršení bezpečnosti

alternativní způsob výkonu trestu (např. domácí vězení)
> FINANČNÍ ZÁTĚŽ

×

propouštění vězňů (méně závažné delikty)
> RECIDIVA

NOVÁ VĚZNICE

PROVOZ VĚZNICE

Základní legislativní úprava (zákon a řád o výkonu vazby, zákon a řád o výkonu trestu odnětí svobody) stanovuje základní pravidla fungování věznice. Pravidly jsou regulovány téměř veškeré každodenní úkony od nástupu do věznice po propuštění, např. návštěvy, vycházky, přijímání balíků a korespondence, kázeňské tresty nebo užívání telefonu. Ve vazebních věznicích však obecně platí volnější režim - vězni mohou nosit vlastní oblečení, v denním rozvrhu nemají přesně organizované aktivity a možnost zaměstnání je zpravidla pouze na jejich žádost.

Stanoveno je základní vybavení cely na jednu osobu, shodné pro vazební i klasické věznice: lůžko, uzamykatelná skříňka, stolek a stolička. Cely musí být vybaveny odděleným hygienickým zařízením, tedy toaletou a umyvadlem s pitnou vodou.

Věznice pro výkon trestu odnětí svobody

Ve věznici stanovuje její ředitel vnitřní řád odsouhlasený Vězeňskou službou ČR. Vnitřní řád musí být v souladu se zákonem a platným řádem o výkonu trestu. Součástí vnitřního řádu je mimo jiné rozpis **denního rozvrhu** věznice a **činností odsouzených**. Ze zákona musí být zajištěna pravidelná strava. Je vymezeno 8 hodin pro spánek a dále doba pro osobní hygienu, úklid, stravování, 1 hodina pro vycházku a dále osobní volno. Odsouzení mají ze zákona právo na návštěvy, a to 3 hodiny za měsíc ve dny stanovené vedením věznice. Oproti vazebním věznicím zde vězni mají povinnost nosit předepsaný oděv a vlastní oblečení pouze v předem stanovených výjimečných případech (na bohoslužby, na akce pořádané mimo věznici - v rámci programu zacházení, na výstupním oddělení mimo pracovní dobu, mladiství v době návštěv).

Na rozdíl od obviněných ve vazební věznici mají odsouzení **pracovní povinnost**. To znamená, že pokud je jim práce přidělena a od jejího vykonávání jim nebrání zdravotní nezpůsobilost nebo dočasná pracovní neschopnost, musí práci vykonávat. Práce, do kterých jsou odsouzení zařazováni, mohou být

jak v rámci vězeňského provozu, tak smluvně s externími subjekty.

Pohyb po věznicích a zajišťování vnitřní bezpečnosti dle stupně zabezpečení

Jak již bylo zmíněno, od listopadu 2017 existují pouze dva typy věznic dle stupně zabezpečení - s ostrahou a se zvýšenou ostrahou. Věznice s ostrahou jsou pak dále děleny do 3 úrovní (s nízkým/středním/vysokým stupněm zabezpečení). Podle závažnosti spáchaného trestného činu jsou odsouzení rozřazeni do jednotlivých typů zařízení a v každém platí různý režim.

Věznice s ostrahou s nízkým stupněm zabezpečení: odsouzení se pohybují v prostorách věznice bez dohledu VS, práce zpravidla mimo věznici, práce nemusí probíhat pod přímým dohledem vězeňské služby (dohled 1 týdně), v mimopracovní době možný volný pohyb mimo věznici (výchovné akce, sportovní akce, zdravotnická nebo rehabilitační zařízení aj.), návštěvy zpravidla bez dohledu.

Věznice s ostrahou se středním stupněm zabezpečení:

vězni se pohybují organizovaně pod dohledem pracovníka VS, práce zpravidla mimo věznici pod dohledem zaměstnance VS (kontrola 1 za hodinu), možný volný pohyb mimo věznici (výchovné akce, sportovní akce, zdravotnická nebo rehabilitační zařízení aj.).

Věznice s ostrahou s vysokým stupněm zabezpečení:

vězni se pohybují organizovaně pod dohledem pracovníka VS (kontrola 1 za 45 minut), práce zpravidla uvnitř věznice nebo mimo věznici na střežených pracovištích.

Věznice se zvýšenou ostrahou:

není možnost volného pohybu po budovách, cely jsou zamykány, práce odsouzených je možná pouze uvnitř samotného zařízení (dohled 1 za 30 minut), možnost účasti na akcích organizovaných mimo věznici pouze pod dohledem příslušníka VS.

Průběh výkonu trestu

Při přijímání do věznice je nutno ověřit totožnost odsouzeného, provést osobní prohlídku a hygienická opatření.

1. Příjímá oddíl:

během pobytu v příjímá oddílu se odsouzený podrobí vstupní lékařské prohlídce, po uzavření vstupní prohlídky je na základě stanoveného stupně zabezpečení, dostupných druhů programů a potřebné zdravotní péče vydáno rozhodnutí o umístění do konkrétní věznice (s ohledem vzdálenosti od pobytu blízkých osob); pobyt zde zpravidla nepřevyší 2 týdny.

2. Nástupní oddíl věznice:

odsouzeného ve věznici přijímá odborná komise (vedoucí oddělení výkonu vazby a trestu, psycholog,

speciální pedagog, sociální pracovník, vychovatel, popř. další zaměstnanci);

nově přijatí odsouzení jsou ubytováni odděleně od ostatních;

během pobytu na nástupním oddělení je vypracována komplexní zpráva o odsouzeném spolu s návrhem programu zacházení a odsouzený je podrobně seznámen s obsahem zákona, vnitřním řádem věznice a prostředím, kde bude trest vykonávat; pobyt zde zpravidla nepřevyší 2 týdny.

3. Výstupní oddíl:

ve věznicích lze zřídit výstupní oddíl, do kterého jsou zpravidla zařazováni odsouzení s uloženým trestem na dobu delší než 3 roky; přizpůsobeno režimu internátního ubytování, s cílem naučit se o sebe postarat; odsouzení jsou sem umísťováni zpravidla 6 měsíců před ukončením výkonu trestu.

Časový rozvrh dne

př. Světlá nad Sázavou

06.00

06.05

06.05 - 06.15

06.15 - 09.00

07.00 - 8.00

7.30

08.00 - 11.00

09.00 - 10.00

11.00 - 14.00

13.00 - 17.55

15.20 - 16.20

16.30 - 18.30

18.00 - 18.15

18.30 - 22.00

22.00

budíček

fyzická početní prověrka stavu

osobní hygiena

snídaně, výdej léků, úklid ubytoven

vycházky oddělení s ostrahou s nízkým stupněm zabezpečení

zahájení výuky ŠVS (ukončení specifikováno v rozvrhu ŠVS)

aktivity programu zacházení, osobní volno

vycházky oddělení s ostrahou se středním a vysokým zabezpečením

výdej oběda, výdej léků

aktivity programu zacházení, osobní volno

vycházky

výdej večeře

fyzická početní prověrka stavu

aktivity programu zacházení, osobní volno, sledování televizních pořadů,

úklid, osobní hygiena

večerka

Program zacházení

Programy resocializace vychází především z Evropských vězeňských pravidel. Na základě komplexní zprávy o odsouzeném věznic zvolí odpovídající program zacházení. Obecně se jedná o veškerý kontakt s odsouzeným sloužící k přijetí odpovědnosti za spáchaný trestný čin a k dosažení výchovné funkce trestu.

Program se člení na aktivity:

pracovní (zaměstnání, provoz věznice, pracovní terapie);

vzdělávací (doplnění základního vzdělání, učení cizích jazyků, vědomostní soutěže aj.);

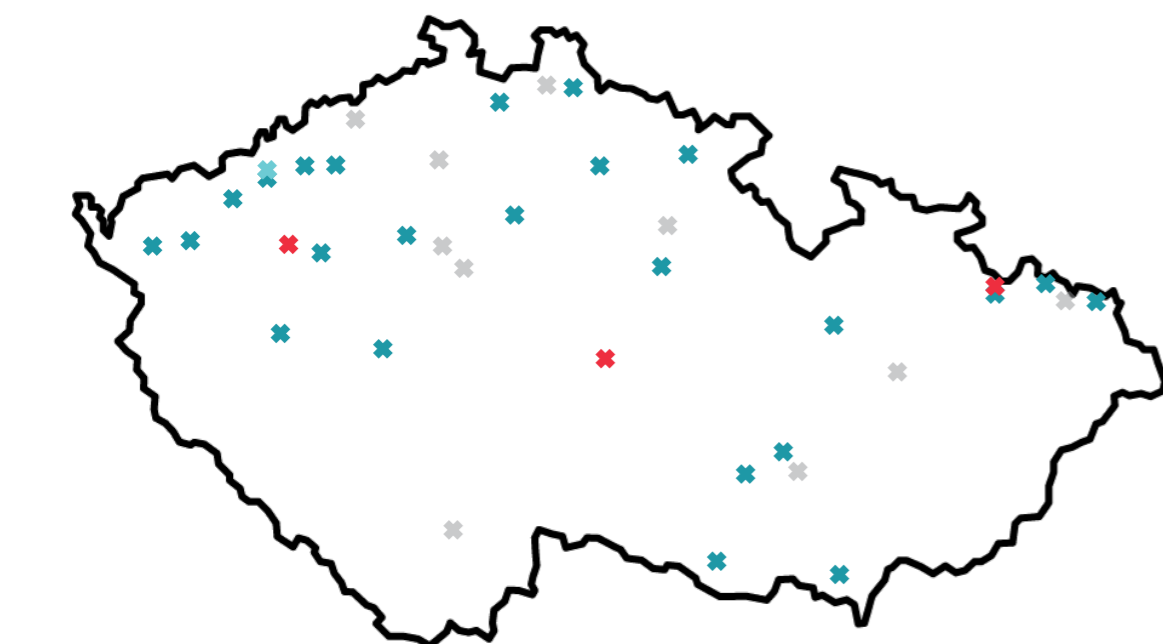
speciálně výchovné (sociální, pedagogické, psychologické působení zaměřené na příčiny a důsledky páchaní trestné činnosti, osobnost odsouzeného a změnu jeho postojů, myšlení a chování);

zájmové (individuální/skupinové, rozvíjející schopnosti a vědomosti, např. hudební kroužek, šachy, společenské hry);

oblast utváření vnějších vztahů (zaměření na sociální zázemí a kontakt s rodinou nebo blízkými osobami).

Jednotlivé programy mají určené okruhy činností odpovídající zaměření programů. Jejich cílem je naučit odsouzené smysluplně trávit čas, přimět je ke změně životního stylu (po propuštění z věznice) a zároveň rozvíjet jejich osobnost a psychickou i fyzickou kondici. Odsouzení jsou ze zákona povinni podrobit se vnitřnímu řádu věznice. Ten vymezuje, jaké činnosti jsou pro jednotlivé skupiny odsouzených povinné a jaké aktivity jsou dobrovolné. V případě, že odsouzený nesouhlasí s aktivitami určenými programem zacházení, je zařazen do programu tzv. základního motivačního zacházení, který je omezen především na dodržování pracovních povinností a dodržování pořádku a bezpečnosti. Stanovený program aktivit programu zacházení se spolu s časovým rozvrhem dne zásadně podílí na organizaci činností odsouzených, kteří tak nemají mnoho prostoru pro rozhodování a vlastní volbu.

Věznice ČR dle určení

- ✦ muži
- ✦ ženy
- ✦ mladiství
- ✦ vazební věznice

Dle míry rizik, intenzity zacházení a zaměření zacházení se rozlišuje několik druhů programů, a to programy minimálního, standardního, speciálního, motivačního a výstupního zacházení.

Mezi standardizované programy zacházení v ČR patří například:

Resocializační program 3Z (Zastav se, zamysli se, změň se) - behaviorálně-edukativní program pro pachatele různorodé trestné činnosti, tento program poskytuje převážná většina věznic;

TP21 JUNIOR - terapeuticko-edukativní program pro mladistvé odsouzené, nabízený ve věznicích Všehrdy, Pardubice a Heřmanice;

PARDON - program resocializace pachatelů dopravních nehod ve věznicích Pardubice a Odolov;

GREPP - program pro pachatele sexuálně motivovaných trestných činů na dětech, např. Nové Sedlo a Heřmanice;

Ve všech věznicích jsou dále například programy podporující finanční gramotnost a dluhové poradenství.

Přestože ženy tvoří (celosvětově) 5-10% celkové vězeňské populace, jsou v koncepcích zacházení téměř neřešenou skupinou. Proto se v souvislosti s výkonem trestu odnětí svobody žen nabízí možné otázky k řešení, např. vytvoření specifických programů pro oběti domácího násilí nebo matky s nezletilými dětmi, odlišení bezpečnostních opatření vůči ženám od mužů apod.

Zaměstnávání odsouzených

Věznice vytváří podmínky pro zaměstnávání odsouzených v rámci svého provozu a vlastní výroby, nebo smluvně u externích subjektů. V současné době se zaměstnanost osob ve výkonu trestu odnětí svobody pohybuje kolem 55% z celkového počtu odsouzených způsobilých k výkonu práce, za poslední 3 roky tedy došlo ke zhruba 7% poklesu. Zaměstnávání odsouzených na nestřežených pracovištích mimo věznice s sebou ale nese poměrně náročné vybírání vhodných odsouzených a obavy zaměstnavatelů z případných útěků nebo odchodů odsouzených z pracoviště. Dalším problémem je skutečnost, že jen málo věznic disponuje vhodnými výrobními a skladovacími prostory, popřípadě tyto provozy bývají ve

špatném technickém stavu, jsou technologicky zastaralé a nemají spolehlivou zabezpečovací techniku.

Se zaměstnáváním osob během výkonu trestu úzce souvisí i jejich zaměstnávání po propuštění. Nalezení zaměstnání je jedním ze zásadních faktorů úspěšné resocializace a je zapotřebí, aby osoba opouštějící brány věznice byla na trh práce určitým způsobem připravena a kvalifikována, získala zkušenosti a osvojila si pracovní návyky.

Výstupní oddělení

Hlavním důvodem pro zřizování výstupního oddělu v rámci věznice je zajištění plynulého přechodu jedince z vězeňského prostředí do společnosti. Jak již bylo zmíněno, je toto oddělení určeno především pro odsouzené s trestem delším než 3 roky a to zpravidla 6 měsíců před ukončením výkonu trestu. O umístění rozhoduje ředitel věznice na návrh odborných zaměstnanců. Programy zacházení odsouzených ve výstupním oddělu prochází aktualizací a jsou dále zaměřeny především na jejich přípravu na soběstačný život v souladu se zákonem, do programu jsou zařazena např. komunitní setkání, dále vzdělávací kurzy nebo poradenství.

Ačkoliv odsouzení přecházejí do prostředí charakterem bližšího životu mimo věznici - vybavení internálního typu (TV v každé ložnici, kulturní místnost, sušárna, vybavená kuchyňka, praní a žehlení atd.) a odsouzení se o sebe musí sami starat, chod života je zde stále řízen časovým rozvrhem dne a plánem realizace programu zacházení. Nemají tedy stále dostatek prostoru pro vlastní rozhodování a organizaci času jako je tomu u otevřených věznic.

OPEN PRISON

Otevřené vězení připravuje uvězněné osoby, jimž zbývá několik posledních týdnů až měsíců trestu, na život mimo mříže. Jde o přístup odlišný od u klasického „uzavřeného“ vězení, kde dochází ke ztrátě vnímání reality všedního dne, navíc tráví -li vězeň svůj čas o samotě. Oproti tomu život v otevřeném vězení, jehož režim by se dal volně přirovnat k životu v komunitě, působí na obyvatele věznice povětšinou motivujícím způsobem.

Tento druh věznice je v mnoha evropských modelech používán už více než 70 let. Pojem „otevřená“ (vztaženo především na státy střední Evropy) vychází především z otevřeného přístupu zaměstnanců k odsouzeným, ale zároveň i z principu otevřených bran, kdy je odsouzeným v konečné fázi výkonu trestu umožňováno opouštět věznici bez dozoru pracovníků vězeňské služby. Rozdílné legislativní systémy severovýchodních států (Norsko, Švédsko) a států střední Evropy (Německo, Rakousko, Švýcarsko) mají za následek rozdílně fungující systémy otevřených věznic. Pro podmínky české legislativy je vhodnější využití vzorového systému z přílehlých států, především pak Německa. V obou částech Evropy však platí, že do otevřených věznic jsou umísťováni i vězni s nejvyšším stupněm zabezpečení. Ve fungujícím vězeňském systému by měla každá z uzavřených věznic mít jednu nebo více poboček věznic otevřených, které jsou s ní úzce provázány a spadají do kompetence stejného ředitele.

Principy fungování otevřené věznice

Do otevřené věznice se mohou na vlastní žádost dostat vězni splňující stanovené podmínky, tedy podmínky způsobilosti k výkonu trestu v tomto typu vězeňského zařízení. Obecně lze říci, že nezáleží na typu a závažnosti provinění, za které byla osoba odsouzena, ale **základem pro rozhodování o umístění do otevřené věznice je její psychologický profil** a dosavadní průběh výkonu trestu. V otevřené věznici by odsouzení měli strávit maximálně poslední 2 roky před ukončením trestu. Otevřená věznice navíc může fungovat pro muže i ženy společně (jsou

pouze ubytováni v samostatných ubytovacích oddílech).

Základem otevřené věznice je **maximální organizace vlastního života**. Vězeň sám rozhoduje kdy vstává, kdy chodí do práce a kam (pracovní povinnost je nedílnou součástí pobytu v otevřené věznici), sám si pere a vaří a učí se o sebe starat. V konečné fázi výkonu trestu pak odsouzení chodí do věznice prakticky jen přespávat a veškeré jejich aktivity se odehrávají mimo zdi věznice. Na rozdíl od výstupního oddělení je otevřená věznice zpravidla mimo perimetr uzavřené věznice, ke které náleží. Na výstupních odděleních uzavřených věznic je život stále řízen vnitřním řádem a časovým rozvrhem dne a odsouzení nemají možnost věznici opouštět, zatímco v otevřených věznicích jsou postupně více a více pouštěni za brány věznice. Uvnitř věznice je obvykle zaměstnáváno jen určité procento odsouzených. Smyslem je, aby si odsouzení sami našli zaměstnání mimo věznici (s čímž jim pomáhají pracovníci vězeňské služby). Hlavní iniciativa ale musí být ze strany odsouzených.

Systém otevřené věznice je **založen na vzájemné důvěře mezi pracovníky vězeňské služby a odsouzenými**. V případě jakéhokoliv porušení stanovených pravidel, např. nepovolené opuštění objektu věznice nebo pozitivní namátkový test na drogy a alkohol, je odsouzený poslán zpět do uzavřené věznice. V objektu se mimo vstupní kontrolu nenachází jiná vnitřní strážná stanoviště a funkce dozorců neustále dohlížejících na každodenní aktivity je úplně eliminována. Zaměstnanci věznice mimo funkci dozorců vykonávají další nezbytné funkce pro které jsou kvalifikováni - sociální pracovník, sociální pedagog aj.

Otevřené věznice v ČR

Česká republika spolupracuje s norskou vězeňskou službou a snaží se některé principy těchto věznic přenést k nám. V listopadu roku 2017 byl v ČR otevřen pilotní projekt otevřené věznice v Jiřicích. Na rozdíl od skandinávských států jsou v Jiřicích

umísťováni pouze vězni s nejnižším stupněm zabezpečení. Před zřízením této věznice si Vězeňská služba stanovila filosofii a cíle, jichž by u otevřených věznic chtěla dosáhnout.

Jedná se především o tyto body:
otevřené věznice by měly přinést inovativní přístup s dodržáním legislativních norem - minimální izolace, minimální využití represivních prvků, doprovázení, koučink;
zaměření se na reintegraci vězňů;
intenzivní pracovní uplatnění odsouzených, především mimo věznici;
reedukace sociálního chování, posilování prosociálních vzorců chování;
pozitivní vliv prostředí na psychiku odsouzeného (napodobení civilního života);
vytvoření podmínek pro větší samostatnost a kompetentnost odsouzených při řešení běžných otázek;
posílení dovedností a sebeobslužných aktivit;
individuální přístup odborného personálu;
funkce výstupního oddělení.
Cílem otevřených věznic ČR je především snižování rizik spojených s návratem vězňů na svobodu a snížení recidivy, pozitivní motivace odsouzených a posilování odpovědnosti odsouzených za vlastní chování a rozhodování.
(Vězeňská služba ČR 2017)

Jiřice dnes prakticky slouží spíše jako „výstupní oddělení“, než jako plnohodnotná otevřená věznice. Vězeň by tu měl strávit maximálně 1,5 roku před ukončením výkonu trestu. Minimální doba pobytu je stanovena na 6 měsíců. Kapacita věznice je cca 50 vězňů. Jsou ubytováni v domcích po 8 lidech (4 ložnice po 2 lůžkách), se společnou kuchyní a hygienickými zázemím. Vězni mají předepsanou 8 hodinovou pracovní dobu u partnerských firem v okolí, nad rámec pracovní doby se starají o zvířata v areálu věznice. Jinak je režim odsouzených volný, nemají budíček, nikdo jim neorganizuje denní aktivity.

Bastøy Prison

Koncept otevřených věznic funguje na základě komunity. Jde o vytvoření vzájemného respektu mezi vězni i personálem a o naučení se komunikace a interakce mezi sebou. Tento systém velmi dobře funguje v norské věznici Bastøy, jejíž recidiva je pouhých 16% (oproti evropskému standardu 70%). Přitom se jedná o věznici s nejvyšším stupněm zabezpečení. V noci zde bývá na 114 vězňů pouze 4 až 5 dozorců. Guvernér věznice Bastøy Arne Kvernvik Nilsen považuje za důležité, jak vězeň prožije svůj čas ve věznici, protože v podstatě každý z nich se jednou dostane zpět na svobodu.
(James 2013)

(Spolupráce: Tereza Chvojková, upraveno)

ROGER PAEZ: MAS D'ENRIC

Místo: Tarragona, Španělsko

Realizace: 2012

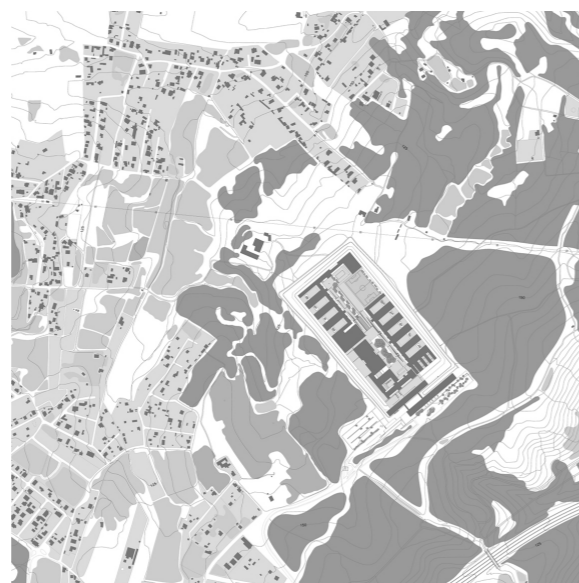
Rozloha: 13 ha

Vytvořit pocit domova.

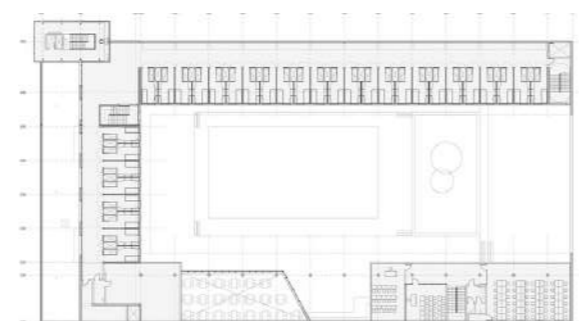
Stavba nové věznice v Tarragoně se vzpírá tradičním představám vězeňské architektury. Namísto zdí je obklopena systémem terénních úprav a nižších bariér, místo pustých chodeb a tmavých dvorů vytváří velký centrální prostor s dostatkem zeleně a výhledy do krajiny. Vězení je pojato se stejnými technologickými i společenskými nároky na kvalitu jako jakákoli jiná veřejná architektura. (AiB estudi d'arquitectes, Estudi PSP Arquitectura 2016)

Jedná se o kompaktní celek, kterému dominuje centrální otevřený prostor. Prostory pro ubytování jsou členěny do celkem devíti obytných „U“ bloků, každý blok má 3 nadzemní podlaží a kapacitu 64 vězňů. Cely se nachází ve 2. a 3. NP a jsou jednolůžkové s vlastní koupelnou. V 1. NP je umístěna jídelna, výukové prostory a prostory pro sportovní aktivity. U vstupu do areálu je recepce s administrativní částí. Za vstupem následují dílny, ošetrovna a část se samovazebnými celami. Následují obytné bloky a na konci areálu kulturní zařízení.

(Spolupráce: Tereza Chvojková, upraveno)

Situace

Půdorys 2. NP obytného bloku

Centrální prostor rámuje výhledy do okolní krajiny, parter je záměrně členitý

Věznice v krajině

Chodba s celami⁸

ERIK MØLLER ARKITEKTER: HALDEN PRISON

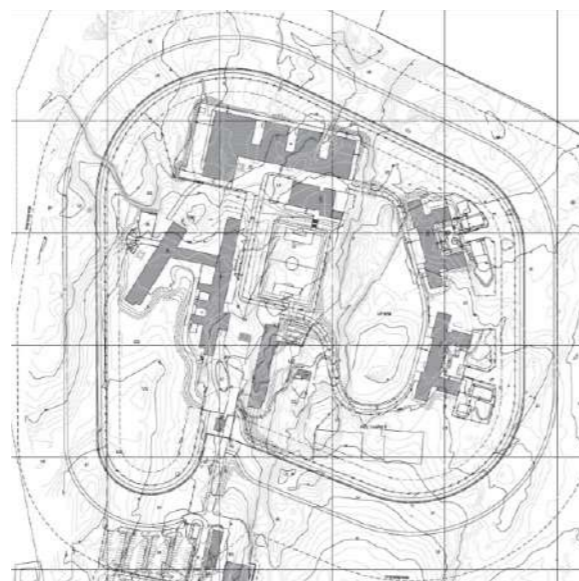
Místo: Norsko
Realizace: 2010
Rozloha: 30 ha

Norská věznice Halden, která je druhou největší věznicí v Norsku a jedná se o zařízení s nejvyšším stupněm ostraha, je označována za „nejhumánnější věznici světa“ (Vinnitskaya 2011).

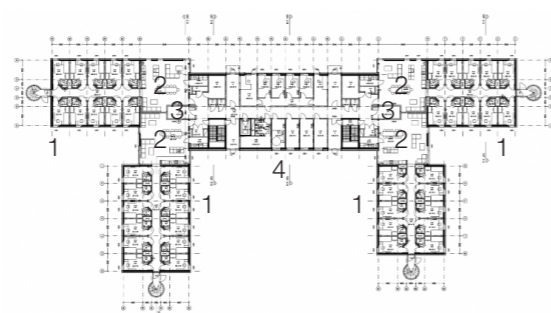
Věznice nevyužívá konvenční bezpečnostní prvky jako je ostnatý drát, elektrický plot a strážné věže a strážní pohybující se po věznici nejsou ozbrojeni. Zároveň je ale kolem věznice postavena 6 metrů vysoká železobetonová zeď a systém podzemních tunelů, které ostraha využívá pro pohyb po věznici. Design areálu a jednotlivých objektů má simulovat vesnici a život mimo zdi věznice. Přístup zaměstnanců k odsouzeným a vzájemná interakce mají vytvářet pocit života v komunitě, aby se odsouzení považovali za součást společnosti. Pro fasády objektů jsou použity cihly, ocel a modřínové dřevo namísto surového betonu. Ačkoliv se všechny aspekty návrhu snaží minimalizovat psychologické tlaky a mezilidské konflikty, betonová zeď obklopující areál je viditelná z téměř každého místa uvnitř areálu jako symbol a připomínka výkonu trestu odsouzených. (Wikipedia 2018a)

Věznice má 3 hlavní bloky oddělující odsouzené dle charakteru trestného činu a jeho závažnosti. Její kapacita je cca 250 vězňů a provoz zajišťuje přibližně 340 zaměstnanců. Plocha cel je 10 m² a každá cela má také svou koupelnu, televizi i mini lednici. Každých 10 až 12 cel sdílí kuchyňku a obývací pokoj. (Gentleman 2012)

1 cely; 2 společenské místnosti; 3 ostraha;
4 administrativa

Situace

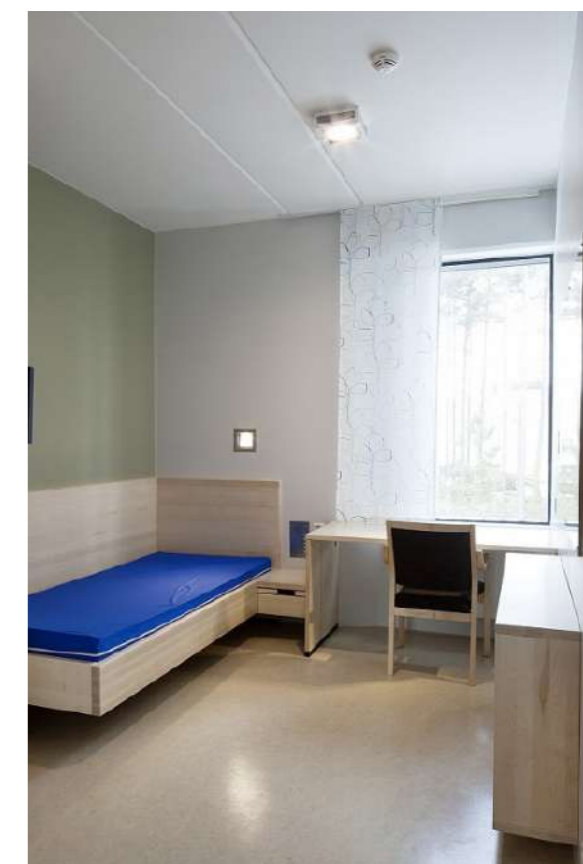
Půdorys ubytovacího bloku, 1. NP

Pohled od hlavního vstupu do areálu věznice

Dvůr pro cvičení s přírodním reliéfem

Ubytování v celách po jednom⁹

ARKIS ARKITEKTAR: HOLMSHEIDI PRISON

Místo: Rejkjavík, Island

Realizace: 2016

Rozloha: 3,7 ha

Vězeňské zařízení na předměstí Rejkjavíku slouží zároveň 3 typům věznic: ubytovává osoby ve výkonu vězeňské vazby, osoby s krátkým výkonem trestu a ženskou věznicí. Věznice je tvořena jedním přízemním objektem, vnitřně členěným na několik částí. Každá z typu věznic je oddělena ve vlastním křídle. Návrhem se prolínají 3 základní koncepty: hlavní stanoviště dozorců se nachází v samotném středu objektu ve snaze zefektivnit kontrolu vnitřních prostor a minimalizovat množství spojovacích koridorů; ve středu každého ze tří ubytovacích křídel se nachází vnitřní dvůr; a každá z cel má výběžek s oknem vystupující z kompaktní hmoty objektu. Výčňelky zajišťují nejen světlo v celách, výhled a spojení vězňených osob s okolní krajinou, ale zároveň i soukromí (není vidět z jedné cely do druhé). (Welch 2018)

Hlavním konstrukčním materiálem je beton, ale budova je částečně obložena zvětranou ocelí. Materiálové zpracování exteriéru objektu je navrženo tak, aby budova splývala se zemí tóny okolní krajiny. Areál není obehnan zdmi, ale systémem vizuálně propustných plotů.

Půdorys 1. NP

*1 vstupní část a administrativa; 2 ostraha;
3 ubytovací část s vnitřním dvorem*

Kompaktní objekt věznice ve volné krajině

Ubytování v celách po jednom

Důraz na soukromí odsouzených¹¹

C.F.MØLLER: STORSTRØM PRISON

Místo: Falster, Dánsko

Realizace: 2017

Rozloha: 3,2 ha

Věznice patří k jedné z nehumánnějších věznic světa. Ubytuje až 250 vězňů. Její provoz je dělen do několika samostatných objektů - ubytovací, administrativní, kulturně-společenský, dílny, aj. Ve středu areálu se nachází objekt pro společenské aktivity s hřištěm, učebnami, kaplí či meditační místností. Okolo tohoto centra jsou rozestavěné ubytovací objekty. Cely o velikosti 13 m² jsou jednolůžkové s vlastní koupelnou. Okna cel jsou vůči fasádě zkosená, aby bylo uvnitř cely dostatek soukromí. Každé křídlo s celami má společnou kuchyňku, kde si vězni připravují jídlo. Prostředí má mít na odsouzené pozitivní vliv a motivovat k návratu ke spořádanému životu. (Møller 2017) Bezpečnost zajišťuje 1,3 km dlouhá zeď. Poblíž areálu se nachází umělé jezero, do kterého je sbírána dešťová voda a také solární panely, které vyprodukují 30-40% potřebné energie pro chod věznice.

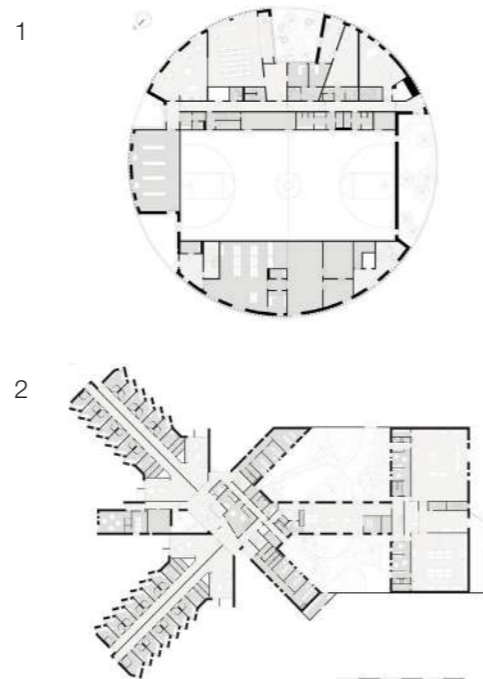
Společenské centrum. Dvoupodlažní objekt kruhového půdorysu. Uprostřed objektu se nachází basketbalové hřiště, okolo hřiště jsou rozmístěny ostatní společenské místnosti jako je knihovna, meditační místnost, kaple, koncertní místnost, učebny, kuchyňka a dvě zahrady.

Ubytovací objekt. Dvoupodlažní objekt velmi členitého půdorysu. Budova má dvě křídla určená pouze celám, na patře jednoho křídla se nachází 14 jednolůžkových cel, včetně bezbariérové cely. Na cely navazují kuchyňky s jídelním koutem. Uprostřed celého objektu je umístěna recepce se zázemím pro zaměstnance. Dále jsou v budově dvě zahrady a dílny. Celkem je v areálu 5 ubytovacích objektů.

(Spolupráce: Tereza Chvojková, upraveno)

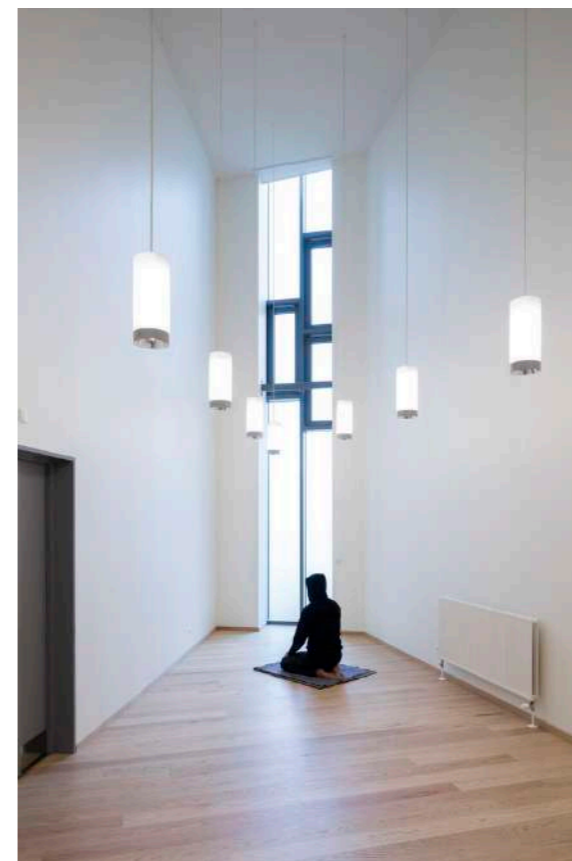
Letecký snímek areálu

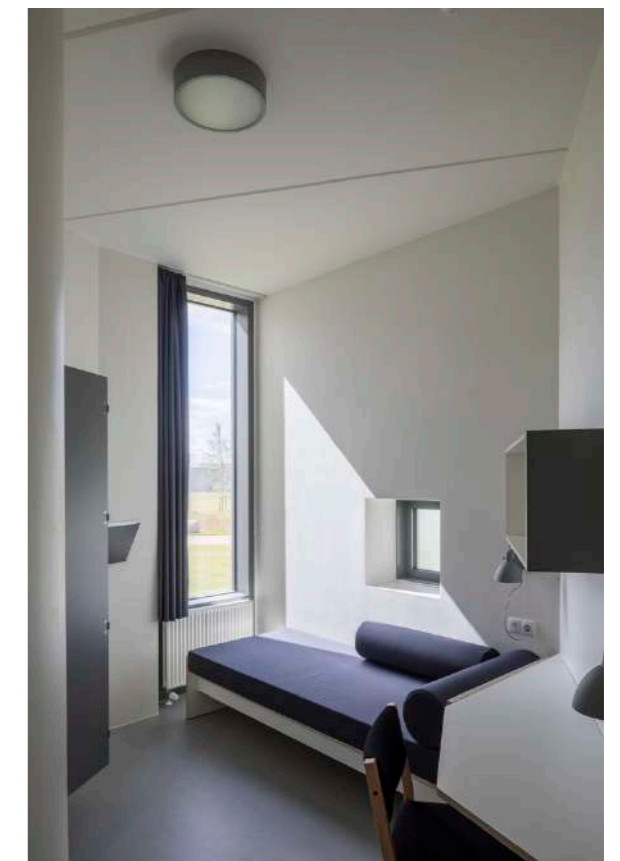
1 společenské centrum; 2 ubytovací objekt

Budovy a prostranství jsou navrženy v běžném měřítku včetně ulic a náměstí

Modlitebna

Ubytování v celách po jednom¹²

BASTØY PRISON

Místo: Norsko

Založeno: 1982

Rozloha: ostrov - 2,6 km²

Věznice Bastøy se rozprostírá na ostrově vzdáleném přibližně 75 km od Osla. Jedná se o věznici s nízkým stupněm zabezpečení. Je zde odsouzeno 115 vězňů. Ve věznici pracuje přibližně 70 zaměstnanců. Jsou zde minimální bezpečnostní prvky, odsouzení bydlí v chatkách a starají se o chod věznice. Vězni se musí starat o domácí zvířata nebo štípat dříví, aj. Po práci je odsouzeným k dispozici odpočinek na pláži, tenisové kurty či vyjížďky na koních. Věznice se snaží získat titul první ekologické věznice na světě. (Wikipedia 2018b)

Věznice se pyšní velmi malou recidivou – 16%, což je veliký rozdíl oproti evropskému standardu, který je 70%. (James 2013)

(Spolupráce: Tereza Chvojková)

Vesnický charakter objektů a neformálnost prostředí¹³

Odsouzený odpykávající si šestnáctiletý trest za vraždu a obchod s drogami¹⁴

HOHENSINN ARCHITEKTUR: JUSTIZZENTRUM LEOBEN

Místo: Loeben, Rakousko

Realizace: 2004

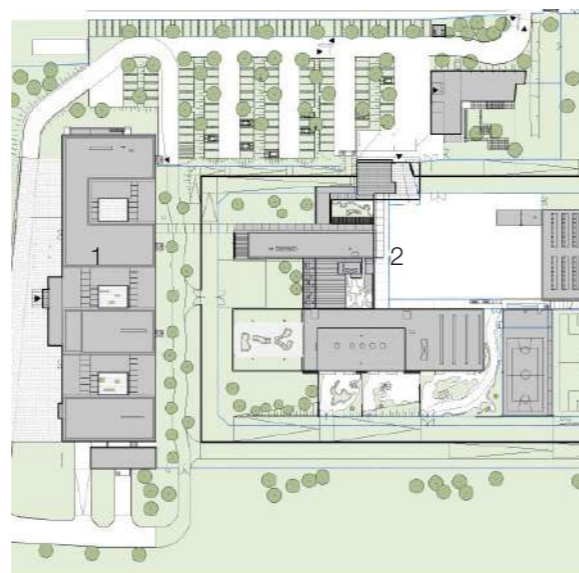
Rozloha: 1,7 ha

„Maximální zabezpečení zvenčí, maximální svoboda uvnitř.“ (Lewis 2009)

Věznice Leoben s kapacitou pro 205 vězňů je určena pro vězně s trestem odnětí svobody do 18 měsíců. Její součástí je soudní budova orientovaná k městu, samotný vězeňský komplex pokračuje za ní budovami určenými pro vazbu a výkon trestu. Transparentní vstupní budova soudu zhmotňuje v sobě obraz justice, která má být průhledná a slouží jako veřejné služby pro občany. Vytvořené podmínky pro vězně mají simulovat každodenní život na svobodě. Domov, práce, volný čas. To vše v nejlepší případě povede k plynulé resocializaci vězňů.

Ubytovací jednotky jsou navrženy jako sdílené byty, každá až pro 15 obyvatel. Každá jednotka se skládá z kuchyně, hygienického zařízení, tělocvičny a denní místnosti a dokonce z venkovní lodžie. Každému šestipodlažnímu oddělení slouží promenádní zahrada na střeše. Dvůr se sportovištěm vyplňuje prostor od budov k ohradní zdi. Práce a zařízení pro volný čas jsou koncipovány tak, aby vězňové měli přístup k nim nezávisle, aniž by byli doprovázeni. To ulehčuje práci zaměstnancům věznice a zabraňuje to pocitu neustálého střežení vězňů. (Hohensinn Architektur 2004)

(Spolupráce: Veronika Bendová, upraveno)

Situace¹⁵

Vlevo budova soudu, vpravo navazující objekty věznice

Interiér denní místnosti

Volně přístupné aktivity v exteriéru¹⁶

1 budova soudu; 2 vězeňský komplex

DIN A4 ARCHITEKTUR: JUSTIZZENTRUM KORNEUBURG

Místo: Kroneuburg, Rakousko
Realizace: 2012

Plocha: 550 m²

Brutalistická vazební věznice a věznice pro tresty odnětí svobody do maximální délky 18 měsíců je součástí rozsáhlejšího komplexu spolu s budovou soudu. Nachází se v malém městě severozápadně od Vídně a na pozemku mezi železniční tratí a dálnicí. Objekty komplexu jsou postaveny v pasivním standardu. (DIN A4 Architektur 2017)

První část tvoří budova soudu, správy a administrativy, druhou částí je samotná věznice se vstupním objektem. Mezi objekty je veřejný prostor a objekty jsou propojeny pod zemí, především kvůli eskortu obviněných před soud. Areál je zabezpečen vysokou zdí s ostnatým drátem a kamerovým systémem, ale bez dozorcích věží. Budova půdorysného tvaru T obsahuje cely a zařízení pro vězně. Na ni navazuje exteriér - 3 dvory vybavené sportovišti. Čtvrtý dvůr slouží pro vjezd aut a zásobování. Cely pro jednotlivce, popřípadě pro dvě osoby, mají vlastní hygienické zázemí, psací stůl a výhled do dvora nebo do okolí. Společná je centrální jídelna.

(Spolupráce: Veronika Bendová, upraveno)

Pohled na věznici, vpravo budova soudu

Vnitřní dvůr se sportovištěm¹⁷

HARRY WEESE: METROPOLITAN CORRECTIONAL CENTER

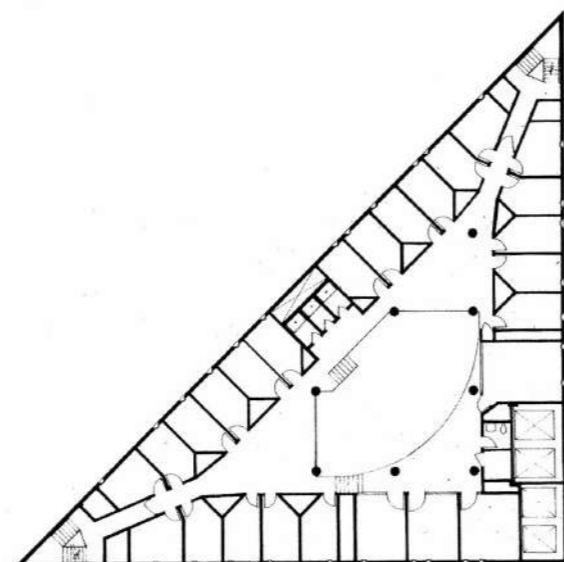
Místo: Chicago, USA
Realizace: 1975

Rozloha: 3,3 ha

Federální věznice v centru Chicaga založená na trojúhelníkovém půdorysu má 27 nadzemních podlaží a tyčí se do výšky 80 metrů. Na střeše se nachází sportoviště.

Trojúhelníkové uspořádání půdorysu umožňuje strážným jednoduchou kontrolu vnitřních prostor věznice. Každá z cel má 12,5 cm široké a 2 metry vysoké okno bez použití mříží, které by na první pohled prozrazovaly vnitřní funkci objektu. Úzká okna mají zabraňovat potenciálním útěkům. Vnitřní dispozice jsou navrženy po blocích pro 44 vězňů, každý modul sestává z dvou podlaží s individuálními celami po obvodu plánu. Obdobně jako v Benthamově panoptikonu se uprostřed dispozice se nachází strážné stanoviště. (Morris 2012)

Věznice slouží především pro muže i ženy všech stupňů zabezpečení v návaznosti na probíhající soudní řízení v přiléhající soudní budově a pro výkon krátkých trestů odnětí svobody. Současná kapacita věznice je 683 vězňů. (Wikipedia 2018c)

Půdorys ubytovacího podlaží

Výšková budova v centru Chicaga

Okna bez mříží

Interiér ubytovacích sekcí¹⁸

LOKALITA

VÝBĚR LOKALITY

Na rozdíl od uzavřené věznice, která může fungovat jako uzavřený komplex nezávislý na okolí je otevřená věznice na svém okolí značně závislá, a to především z hlediska dostupnosti pracovních a volnočasových aktivit pro odsouzené. Obvykle bývá doporučováno, aby byla otevřená věznice maximálně 20 kilometrů od většího města a zároveň v dostupné vzdálenosti od uzavřené věznice, ke které náleží. Cílem diplomové práce je ověření konceptu otevřené věznice přímo v městském prostředí a návrh věznice jako stavby občanské vybavenosti, která bude zároveň sloužit svému okolí a nabídne více než areál obehnaným ostnatým drátem.

Městské prostředí

Dostupnost všech potřebných služeb a aktivit;
množství potenciálních zaměstnavatelů;
vazba na uzavřenou věznici;
vzájemnost služeb mezi věznicí a společností;
anonymita prostředí.

Hlavní město Praha

Praha jako největší a hlavní město České republiky s populací téměř 1,3 milionu obyvatel nabízí nejvíce anonymní prostředí a nejvíce myšlenkově otevřenou společnost pro možné ověření konceptu otevřené věznice v městském prostředí. Nabízí dostatečné množství pracovních i volnočasových příležitostí. Zároveň je z hlediska rodinných vazeb odsouzených v dobré dopravní návaznosti na zbytek republiky (z hlediska automobilové i hromadné dopravy). Navrhovaná věznice může spadat pod správu uzavřeného oddělení výkonu trestu věznice Pakráč, popřípadě věznice Ruzyně.

PRAHA A VĚZNICE

V České republice se v současnosti funguje 10 vazebních, 25 klasických uzavřených věznic a probíhá zkušební provoz otevřené věznice v Jiřicích.

Vazební věznice Praha - Pankrác

Věznice je umístěna jižně od centra Prahy nedaleko budovy pražského Vrchního soudu. Byla postavena v letech 1885-1889 a je jednou z mála věznic v ČR, které byly za tímto účelem postaveny. Místo pro novou věznici se v době její výstavby nacházelo mimo území hlavního města, nicméně během několika desetiletí rozrůstající se Praha věznici zcela obklopila. V současnosti slouží jako vazební věznice pro obžalované muže a ženy i jako věznice pro odsouzené muže a ženy. Její kapacita je 1202 vězňů.

Vazební věznice Praha - Ruzyně

Věznice v západní části hlavního města se nachází v areálu bývalého cukrovaru z 19. století. V 1. polovině 19. století sem byla přemístěna donucovací pracovna. Po únoru roku 1948 byli káránci přesunuti do káznice v Pardubicích, byla přistavěna nová budova s kapacitou 400 cel a věznice sloužila potřebám zvláštního oddělení úřadovny StB Praha. V současnosti slouží jako vazební věznice pro obžalované muže a ženy i jako věznice pro odsouzené muže a ženy. Její kapacita 896 vězňů.

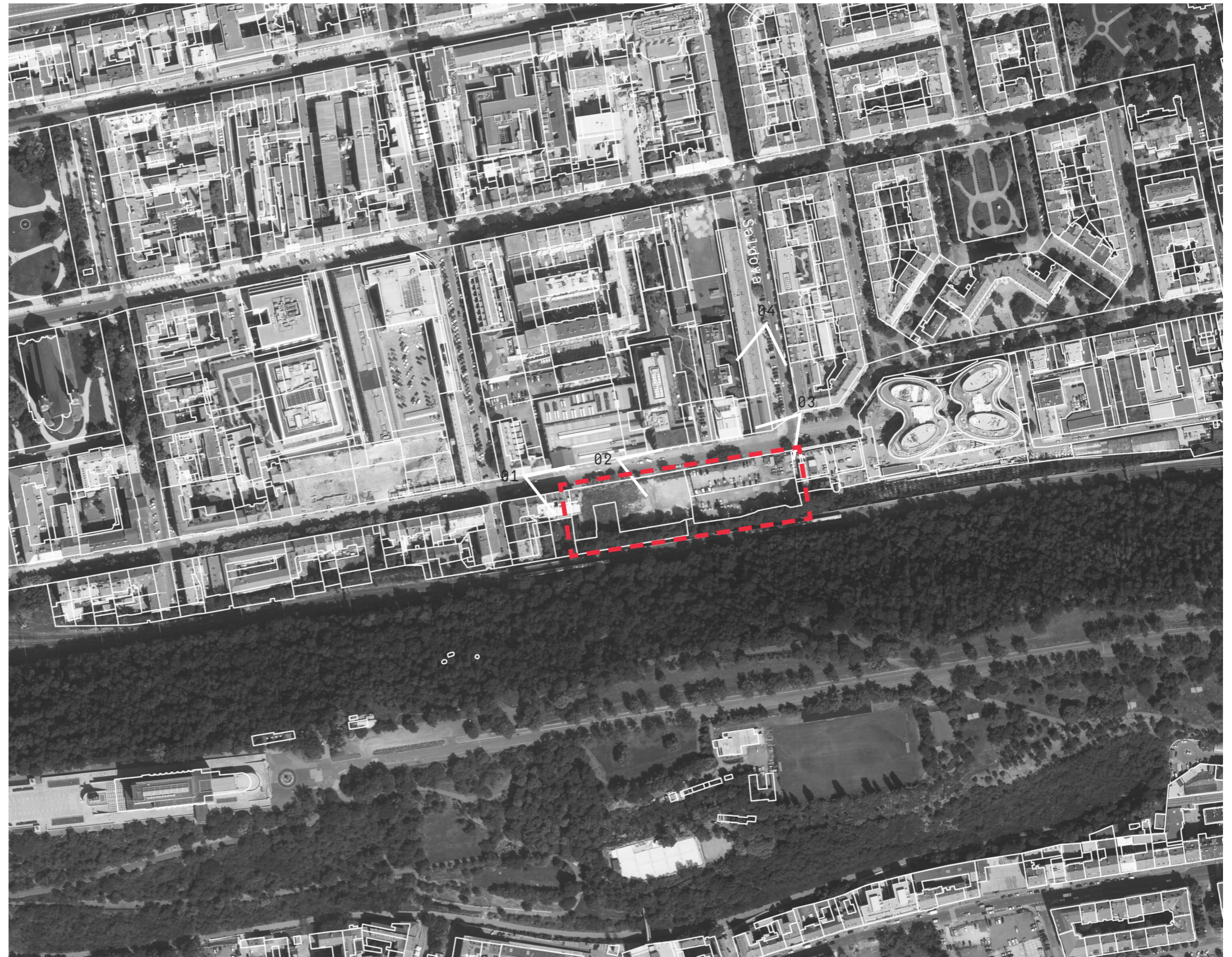
KARLÍN

Historicky byl Karlín založen v roce 1817 jako samostatné město. Již tehdy na tomto území stála vojenská invalidovna. V období průmyslové revoluce se Karlín stává sídlem mnoha výrobních podniků a místem rozvoje elektrotechnického průmyslu. V 60. letech 20. století bylo v blízkosti barokní Invalidovny postaveno stejnojmenné panelové sídliště. V roce 1990 byla trasa metra B prodloužena o stanice Křížkova a Invalidovna.

Karlín je stále se rozvíjející čtvrť. Po ničivém zásahu povodní v roce 2002 začala intenzivní výstavba - obnova stávajících činžovních domů, přestavby a dostavby starých továrních areálů a výstavba nových (převážně administrativních) objektů na Rohanském nábřeží.

Urbanismus Karlína nejvíce ovlivnila výstavba průmyslových závodů a obytných domů vznikajících po zbourání městských hradeb v druhé polovině 19. století. Struktura je tvořena uzavřenými bloky s obvykle polosoukromým vnitroblokem. Oproti běžným městským blokům mají karlínské bloky délku hrany až 200 metrů a jejich vnitrobloky jsou zastavěny dalšími obytnými nebo výrobními objekty. Pro Karlín je typická různodost výšky zástavby pohybující se v rozpětí 12 až 20 metrů.

Pozemek se nachází na nároží ulic Pernerova a Šaldova v blízkosti tunelu propojujícího Karlín a Žižkov. Je vymezen výraznými liniemi - ze severu ulicí Pernerova, z jihu železnicí ve svahu Vítkova.

LIMITY ÚZEMÍ

Návrh metropolitního plánu

(návrh k projednání, 2018)

Zastavitelná obytná lokalita;
ulice vymezená linií (Pernerova);
výšková regulace s rozmezí podlažnosti (6 NP);
metropolitní park (Vítkov);
železniční zastávka - návrh (Praha - Karlín).

Územní plán - plán využití ploch

(platný stav k 1.1.2018)

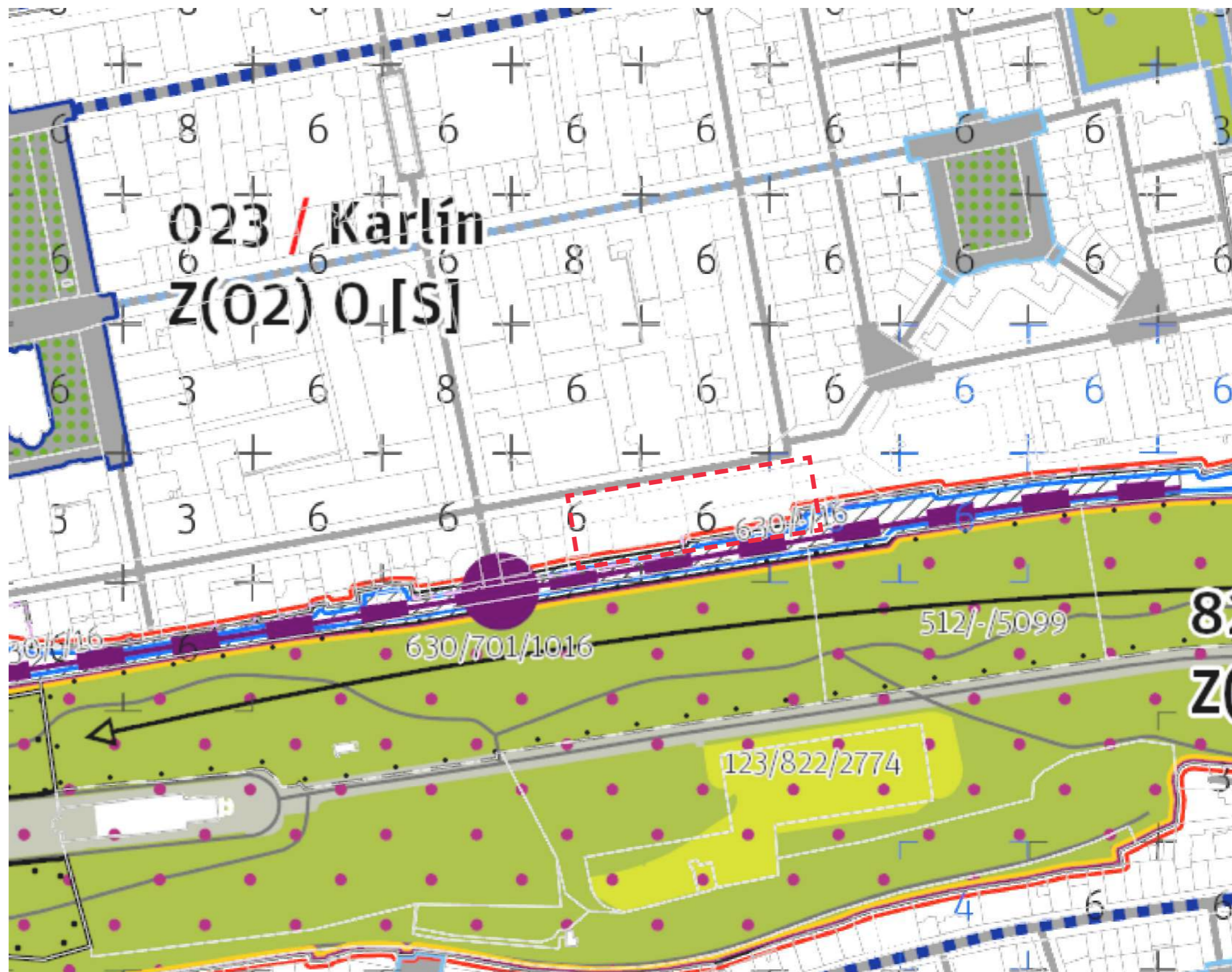
ZVO-I

Zvláštní komplexy obč. vybavení - ostatní:

„stavby a zařízení pro veřejnou správu, administrativu, ubytovací zařízení, víceúčelové stavby a zařízení pro kulturu a sport, sportovní zařízení, kulturní stavby a zařízení...“

Záplavové území;

území se zákazem výškových staveb;
památková zóna (Praha 8 - Karlín).

SEZNÁMENÍ S ÚZEMÍM

Občanská vybavenost

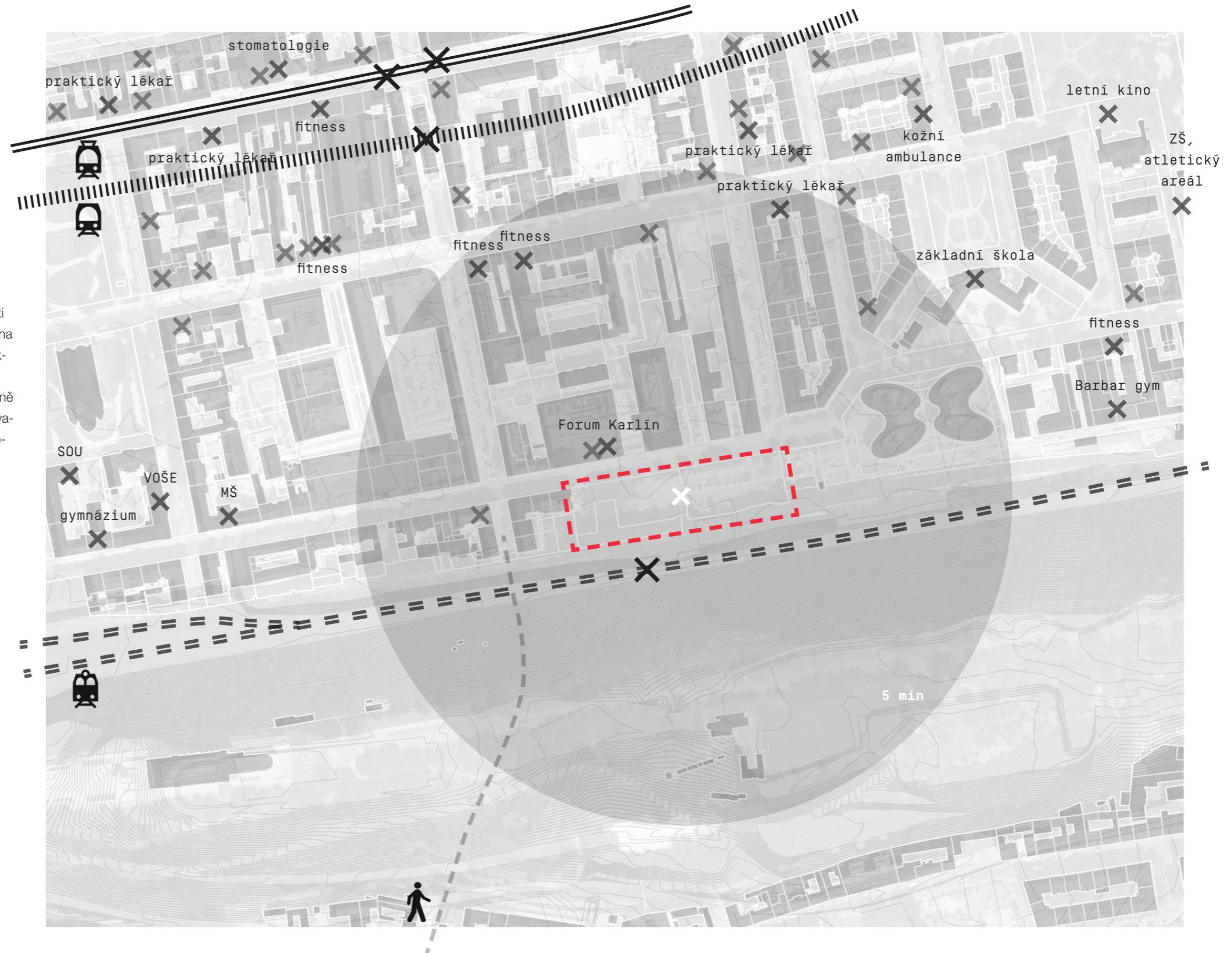
- ✕ Vzdělání, kultura, sport, zdravotnictví;
- ✕ restaurace, kavárny.

Dopravní dostupnost

- Metro (stranice metra B - Křižíkova);
- tram (linky 3, 8, 24);
- vlak (záměr nové zastávky Praha Karlín);
- pěší (tunel propojující Karlín a Žižkov);
- oblast není obsluhována autobusovými linkami.

Vlaková zastávka Praha - Karlín

V průběhu roku 2018 byly z podnětu městské části Prahy 8 zpracovány studie zvažovaných zastávek na území Karlína a Libně. Karlínská zastávka má vzniknout na trati Masarykovo nádraží - Libeň a studie ji umísťuje k portálu pěšího tunelu na Žižkov. Obdobně jako původní zastávka, která v Karlíně dříve existovala, i nová studie navrhuje lávku pro pěší jako propojení Karlína s Vítkovem. (UNIT architekti)

01

03

02

04

BIBLIOGRAFIE

LITERATURA A INTERNETOVÉ ZDROJE

AiB estudi d'arquitectes, Estudi PSP Arquitectura. Vytvořit pocit domova. Věznice Mas d'Enric v Tarragoně. ERA21. 2016;04: 28-31.

CPT (European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment). 15 December 2015. Living space per prisoner in prison establishments: CPT standards. [online]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16806cc449> [cit. 2018-06-21].

ČTK. 1. listopadu 2017a. V Česku od dnešního dne existují jen dva typy věznic. [online]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/v-cesku-od-dnesniho-dne-existuji-jen-dva-typy-veznic/1533012> [cit. 2018-06-28].

ČTK. 18. prosince 2017b. Vězeňská služba chce u Tábora postavit novou věznici pro 800 mužů. [online]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/vezenska-sluzba-chce-u-tabora-postavit-novou-veznici-pro-800-muzu-20171218.html [cit. 2018-06-28].

DIN A4 Architektur. 22 November 2017. Staatspreis 2014 für Architektur und Nachhaltigkeit: Justizzentrum Korneuburg. [online]. Dostupné z: <file:///C:/Users/U%C5%BEivatel/Downloads/justizzentrum-korneuburg.pdf> [cit. 2018-06-28].

Furuto, A. 20 May 2013. NY Ansalt Correctional Facility Winning Proposal / Schmidt Hammer Lassen Architects. [online]. Dostupné z: <https://www.archdaily.com/375056/ny-anstalt-correctional-facility-winning-proposal-schmidt-hammer-lassen-architects> [cit. 2018-06-28].

Gentleman, A. 18 May 2012. Inside Halden, the most humane prison in the world. [online]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/society/2012/may/18/halden-most-humane-prison-in-world> [cit. 2018-06-21].

Hohensinn Architektur. 2004. Leoben Centre of Justice. [online]. Dostupné z: <https://www.world-architects.com/en/hohensinn-architektur-graz/project/justizzentrum-leoben> [cit. 2018-06-21].

James, E. 4 August 2013. Bastoy: the Norwegian prison that works. [online]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/society/2013/sep/04/bastoy-norwegian-prison-works> [cit. 2018-06-21].

Kristek, J. Architektovy cesty aneb Moci, kde jsi? ERA21. 2016; 04: 20-22.

Lewis, J. 10 June 2009. Behind Bars... Sort Of. [online]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2009/06/14/magazine/14prisons-t.html> [cit. 2018-06-28].

Mlsová, L. 19. července 2017. Opuštěný vojenský areál u Budějovic by mohla obsadit ženská věznice. [online]. Dostupné z: https://budejovice.idnes.cz/zenska-veznice-budejovice-homole-dqz-/budejovice-zpravy.aspx?c=A170717_2339122_budejovice-zpravy_mrl [cit. 2018-06-30].

Ministerstvo spravedlnosti. 3. února 2016. Koncepce vězeňství do roku 2025. [online]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2017/06/Koncepce-vezenstvi.pdf> [cit. 2018-06-21].

Morris, Ch. 19 March 2012. Metropolitan Correctional Center. [online]. Dostupné z: <https://chicagomodern.wordpress.com/2012/03/19/metropolitan-correctional-center/> [cit. 2018-12-20].

Møller, F. C. 13 December 2017. Storstrøm Prison. [online]. Dostupné z: <https://www.archdaily.com/885376/storstrom-prison-cf-moller> [cit. 2018-06-21].

Vězeňská služba ČR. 25. května 2017. Věznice Jiříce, pilotní projekt otevřená věznice. [online]. Dostupné z: file:///C:/Users/U%C5%BEivatel/Downloads/RVPPK_2A.pdf [cit. 2018-06-21].

Vězeňská služba ČR. Květen 2018. Statistická ročenka 2017. [online]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2018/05/Statisticka-rocenka-2017.pdf> [cit. 2018-06-21].

View from the Mirror. 26 March 2015. Long Lost Dread: The Millbank Penitentiary. [online]. Dostupné z: <https://blackcablondon.net/2015/03/26/long-lost-dread-the-millbank-penitentiary/> [cit. 2018-06-21].

Vinnitskaya, I. 29 July 2011. Halden Prison / Erik Møller Arkitekter + HLM arkitektur - The Most Humane Prison in the World. [online]. Dostupné z: <https://www.archdaily.com/154665/halden-prison-erik-moller-arkitekter-the-most-humane-prison-in-the-world> [cit. 2018-06-28].

Voldán, M. 2012. Problémy současného vězeňství v České republice. Diplomová práce, Právnická fakulta, Univerzita Karlova v Praze.

Vybíral, J. Domy bez fasády. Architektura věznic. ERA21. 2016; 04: 38-40.

Welch, A. 12 June 2018. Holmsheidi Prison, Reykjavik. [online]. Dostupné z: <https://www.e-architect.co.uk/iceland/holmsheidi-prison-reykjavik> [cit. 2018-06-28].

Wikipedia. 4 April 2018a. Halden Prison. [online]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Halden_Prison [cit. 2018-06-28].

Wikipedia. 20 June 2018b. Bastøy Prison. [online]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Bast%C3%B8y_Prison [cit. 2018-06-28].

Wikipedia. 20 November 2018c. Metropolitan Correctional Center, Chicago. [online]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Metropolitan_Correctional_Center,_Chicago [cit. 2018-12-20].

ZDROJE OBRÁZKŮ A FOTOGRAFIÍ

- 1 The University Of Sheffield, Department of History. 12 March 2013. Prison, Punishment and Penance in Late Antiquity. [online]. Dostupné z: <https://www.sheffield.ac.uk/history/research/projects/prison-punishment-penance> [cit. 2018-06-28].
- 2 Hovell, J. P. 1789. La Prise de la Bastille.
- 3 Malecki, P. 2 March 2018. Lessons of Auschwitz Get Blurred in Poland. [online]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-03-02/lessons-of-auschwitz-get-blurred-in-poland> [cit. 2018-06-28].
- 4 Vězeňská služba ČR. [online]. Dostupné z: <http://vscr.demicko.cz/veznice-plzen/> [cit. 2018-06-28].
- 5 Kyzlink, P. / ČTK. 13. září 2014. Nejstarší českou věznicí jsou Valdice, nejtemnější minulost má Pákrác. [online]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1018198-nejstarsi-ceskou-veznici-jsou-valdice-nejtemnejsi-minulost-ma-pankrac> [cit. 2018-06-28].
- 6 Sutter, J. D. / CNN. 24 May 2012. Welcome to the world's nicest prison. [online]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2012/05/24/world/europe/norway-prison-bastoy-nicest/> [cit. 2018-06-28].
- 7 Google Earth 9.2.64.1. 2018. Kriminalomsorgen Halden fengsel 59.14°N, 11,9°E. [online]. Dostupné z: <https://www.google.com/earth/index.html> [cit. 2018-06-28].
- 8 Hevia, J. 4 April 2013. Mas d'Enric Penitentiary. [online]. Dostupné z: <https://www.archdaily.com/354873/mas-d-enric-penitentiary-aib-estudi-d-arquitectes-estudi-pp-arquitectura> [cit. 2018-06-28].
- 9 Isaksen T. / Statsbygg. [online]. Dostupné z: <http://www.architecturenorway.no/projects/culture/halden-prison-2009/> [cit. 2018-06-28].
- 10 Schmidt Hammer Lassen Architects. 20 May 2013. Ansalt Correctional Facility Winning Proposal. [online]. Dostupné z: <https://www.archdaily.com/375056/ny-anstalt-correctional-facility-winning-proposal-schmidt-hammer-lassen-architects> [cit. 2018-06-28].
- 11 Magnusson, H. 12 June 2018. Holmsheidi Prison, Reykjavik. [online]. Dostupné z: <https://www.e-architect.co.uk/iceland/holmsheidi-prison-reykjavik> [cit. 2018-06-28].
- 12 Eskerod, T. 13 December 2017. Storstrøm Prison. [online]. Dostupné z: <https://www.archdaily.com/885376/storstrom-prison-cf-moller> [cit. 2018-06-21].
- 13 Bastøy Prison Island. 21 December 2014. Norway's Bastøy Prison: A Focus on Human Ecology. [online]. Dostupné z: <https://pulitzercenter.org/reporting/norways-bastoy-prison-focus-human-ecology> [cit. 2018-06-21].
- 14 Di Lauro, M. 26 February 2013. Is this the world's most comfortable prison? Inmates at Bastøy enjoy sunbathing and fishing trips. [online]. Dostupné z: <https://metro.co.uk/2013/02/26/is-this-the-worlds-most-comfortable-prison-inmates-at-bastoy-enjoy-sunbathing-and-fishing-trips-3515094/> [cit. 2018-06-21].
- 15 Beruehrungspunkte.de. [online]. Dostupné z: https://www.beruehrungspunkte.de/wp-content/uploads/2005/05/LeobenLAGE_ohneText.jpg [cit. 2018-06-28].
- 16 Ott, P. Projekt: Justizzentrum Leoben. [online]. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20090301212543/http://www.hohensinn-architektur.at/jz_leoben.html [cit. 2018-06-21].
- 17 DIN A4 Architektur. Justizzentrum Korneuburg. [online]. Dostupné z: <http://www.din-a4.at/dina4-projekte/justizzentrum-korneuburg/> [cit. 2018-06-21].
- 18 Morris, Ch. 19 March 2012. Metropolitan Correctional Center. [online]. Dostupné z: <https://chicagomodern.wordpress.com/2012/03/19/metropolitan-correctional-center/> [cit. 2018-12-20].

OPEN PRISON

Bc. Anna Dománková

2/2

NÁVRHOVÁ ČÁST

DIPLOMOVÁ PRÁCE

FAKULTA ARCHITEKTURY
ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ

Vedoucí práce

Ing. arch. Dalibor Hlaváček, Ph.D.

Asistent

Ing. arch. Martin Čeněk

OBSAH

NÁVRH	7
Autorský text	
Situace	
Koncept	
Stavební program	
Půdorysy	
Řezy	
Pohledy	
Řez fasádou	
Vizualizace	
Panorama	
DOKUMENTY	63
PODĚKOVÁNÍ	66

NÁVRH

Příprava na propuštění odsouzeného a jeho život po opuštění věznice začíná dnem nástupu výkonu trestu.

OTEVŘENÁ VĚZNICE KARLÍN

Otevřená věznice

Navrhují otevřenou věznici jako objekt, který má usnadnit odsouzeným přechod z výkonu trestu zpět do společnosti. Koncept otevřenosti se promítá do několika úrovní - jako otevřený přístup zaměstnanců k odsouzeným, jako vnitřní otevřenost objektu bez strážných stanovišť a jako otevření objektu společnosti díky nabídce veřejné občanské vybavenosti.

Objekt věznice je velice komplexním provozem, ve kterém musí být zohledněny požadavky a možnosti různých uživatelských skupin, tedy jejich zaměstnanců, odsouzených a jejich rodinných příslušníků. Z hlediska počtu personálu v provozu otevřené věznice připadá na 50 odsouzených zhruba 12 až 15 zaměstnanců vězeňské služby. Mimo vedoucího a jeho zástupce jsou to dále pedagog, sociální pracovník, psycholog, lékař a další externisté podílející se na aktivitách programu zacházení. V provozu věznice je v průběhu tzv. pozorovací fáze (období po příchodu do věznice) zaměstnáváno maximálně zhruba 10 odsouzených a to buď provozu kavárny, knihovny nebo pekárny.

Architektonické řešení

Cílem návrhu bylo vytvořit čisté a jednoduché architektonické řešení. Hmotový koncept vychází ze sloučení funkcí definovaných ve stavebním programu do jednoho objektu, uvnitř kterého jsou vertikálně i horizontálně stupňovány úrovně otevřenosti objektu. Na několika úrovních tak vzniká důležitá hierarchie prostoru od sdíleného, přes polosoukromý až po soukromý. Vytvoření nárožní dominanty zároveň reflektuje pozici věznice jako stavby občanské vybavenosti v urbanistické struktuře Karlína.

Provoz je rozdělen na dvě hlavní části s různým režimem. Ve vazbě na ulici jsou umístěny funkce **služící veřejnosti**, tedy kavárna a sportovní hala, knihovna a podzemní garáže (kapacita 107 parkovacích míst), které mají v úrovni ulice společný vstup pro veřejnost (část občanské vybavenosti).

Druhou částí jsou **prostory věznice**, které jsou od veřejné části objektu provozně odděleny. V úrovni prvního nadzemního podlaží se přes vstupní kontrolu dostáváme do prostoru vnitřní zahrady sloužící především jako odpočinkový prostor pro odsouzené, zároveň se zde ale dají pořádat akce ve spolupráci s veřejností (například venkovní lekce jógy, letní kino apod.). Na dvůr navazují prostory pekárny a pracovní dílny a jídelna společná pro odsouzené i zaměstnance věznice. Veřejná část věznice hmotově vytváří podnož pro samotnou věznici založenou na čtvercovém půdorysu tyčící se do výšky 14 nadzemních pater. V části věznice jsou v nižších patrech umístěny učebny a společenská místnost, tedy prostory, u kterých se dá předpokládat občasný (kontrolovaný) vstup veřejnosti za účelem pořádání přednášek a workshopů společně s odsouzenými - sdílený prostor. Ve vyšších nadzemních podlažích se nachází 4 ubytovací sekce. Každá sekce má centrální obytnou místnost otevřenou přes dvě podlaží s kuchyňkou a technickou místností, které jsou společně pro odsouzené ubytované v dané sekci - polosoukromý prostor. Ke společenské místnosti přiléhají dvě podlaží po 6 jednolůžkových ubytovacích jednotkách - soukromý prostor. Nad úroveň ubytování se nachází část věznice věnovaná zázemí zaměstnanců a části administrativy. Střecha věže je věnována střešní terase určené pouze pro zaměstnance. Technické zázemí objektu je umístěno v 1. podzemním podlaží.

Konstrukční a materiálové řešení

Konstrukční řešení domu je založeno na principu železobetonových stěn a stropů. Konstrukční výška jednotlivých podlaží je proměnlivá v závislosti na jejich funkci, konstrukční výška parteru je zvýšena na 4,5 metru. Střechy jsou z většiny nepochozí, na střeše věže se nachází terasa pro zaměstnance. Fasády jsou tvořeny perforovanými titaninkovými panely bez povrchové úpravy, které by díky oxidaci měly časem získat matnou patinu.

Materiálové řešení interiérů je založeno na kombinaci hladkých betonových a dřevěných povrchů zjemněných čistými bílými plochami a kovovými detaily.

ŠIRŠÍ VZTAHY 1:2000

SITUACE

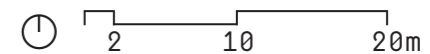
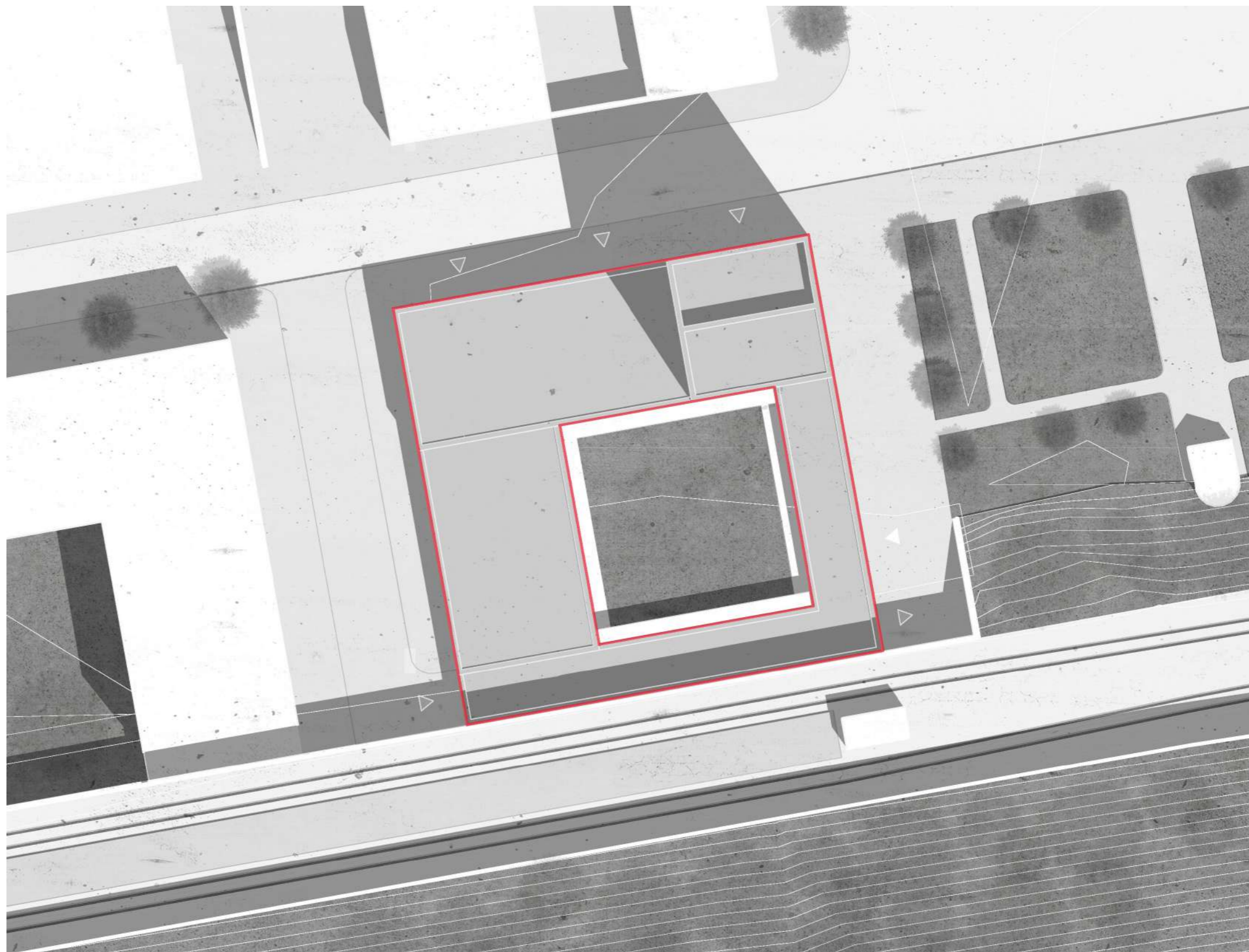
urbanistický koncept

Dodržení rastru karlínských bloků;
otvoření blokové struktury na pozemku.

Samostatně stojící objekt věznice.

Vlaková zastávka a průchod na Vítkov;
přiléhající park s kapličkou má potenciál náměstí.

Vizuální kontakt se zeleným svahem Vítkova.

KONCEPT

VĚZNICE VE VĚŽI

budova občanské vybavenosti

Komunikace domu s okolím.

Nabízení služeb veřejnosti:
kulturní (knihovna, workshopy, přednášky),
sportovní (sportovní hala, sportovní sál),
komerční (kavárna, pekárna, garáže).

vertikální stupňování otevřenosti

Maximální transparentnost v úrovni parteru, uzavírání fasády směrem do polosoukromých a soukromých prostor věznice ve věži.

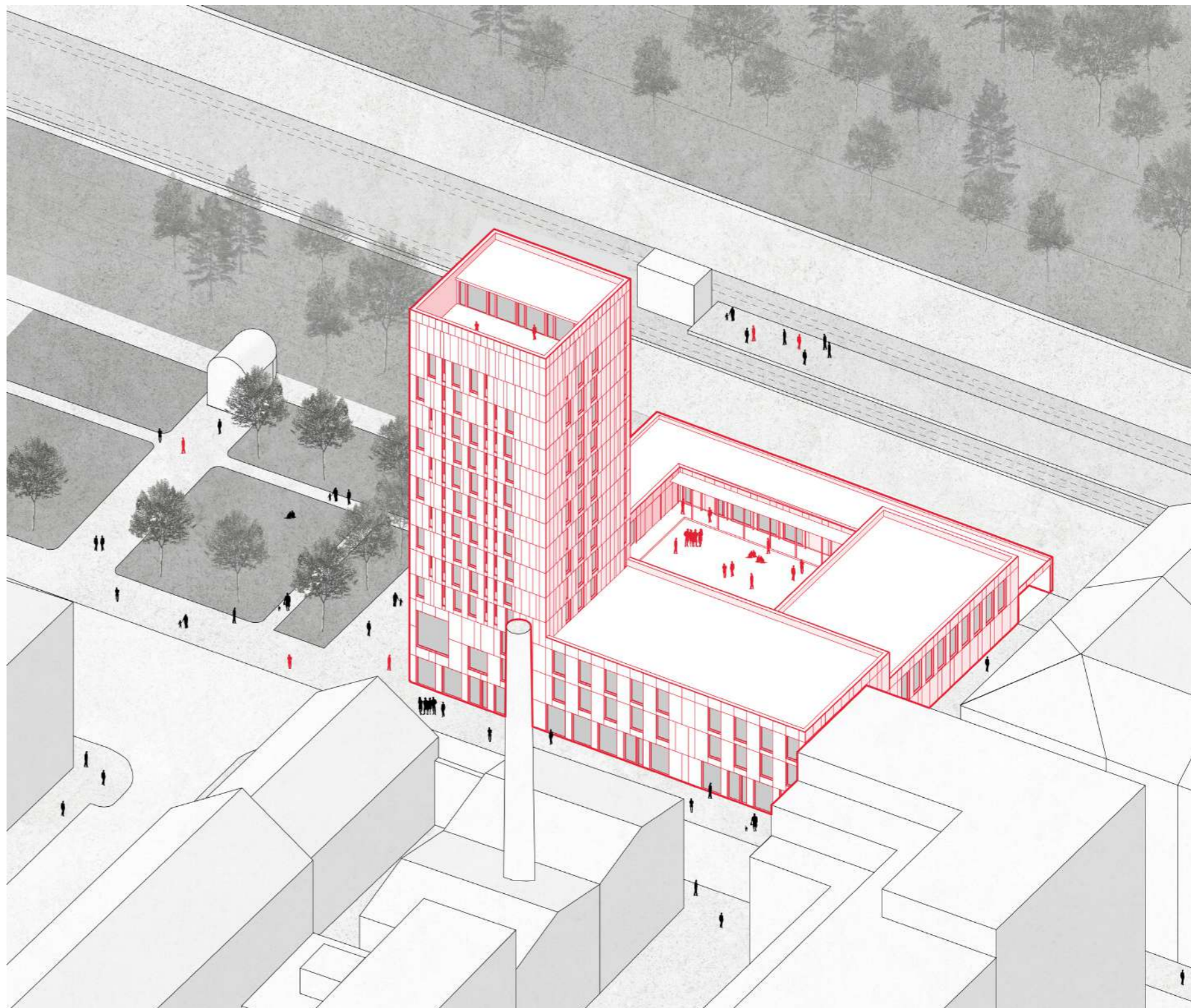
Vnímání prostoru od sdíleného (prostory sdílené s veřejností) po soukromý (ubytovací jednotka).

hmotový koncept

Gradace hmoty do nárožní dominanty.

Inspirace výškovými rozdíly hřebenů v horizontu střech Karlína.

Orientace k Vítkovu, vizuální kontakt.

STAVEBNÍ PROGRAM

Stavební program věznice lze rozdělit do několika sekcí dle jejich uživatelů. Obvykle se jedná o dva oddělené, na sobě závislé, provozy - část pro zaměstnance a část pro odsouzené. V případě otevřené věznice jsou nejrozsáhlejší prostory „sdílené“ - společné pro zaměstnance i odsouzené.

Typologické požadavky pro koncept otevřené věznice se od stávajících objektů uzavřených věznic ve správě Vězeňské služby ČR zásadně liší a to jak z hlediska typologie ubytování a ubytovacího standardu s preferencí cel pro 1, max 2 osoby, tak i z hlediska množství prostor pro široké spektrum nabízených volnočasových aktivit. Kapacita navrhovaného areálu by měla být pro **cca 50 odsouzených**.

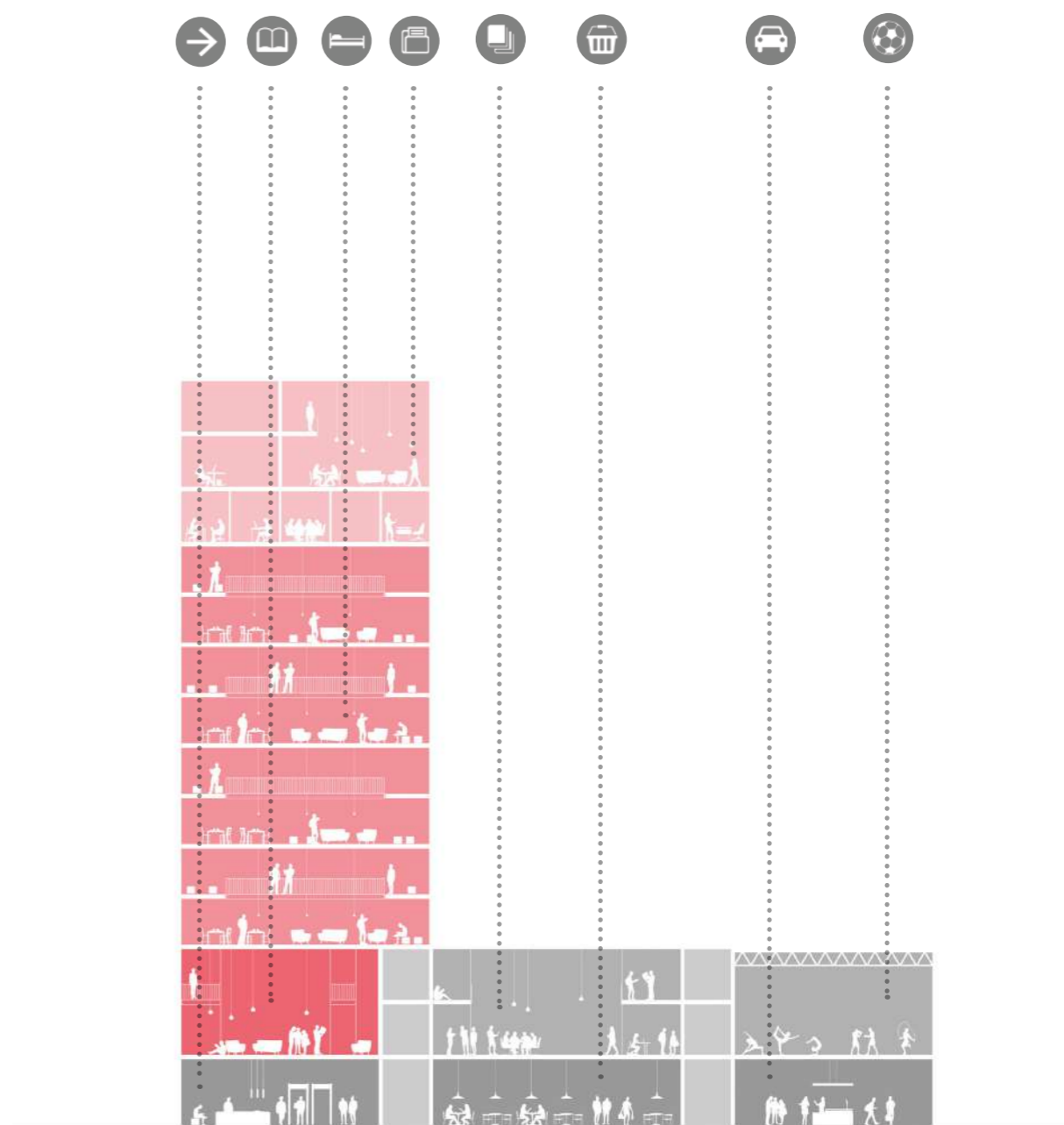
věznice

- vstup do věznice
vstupní kontrola, čekárna návštěv, návštěvní místnost
- společenská část
společenská místnost, učebny, terapeutické místnosti, místnost ticha
- ubytovací část
4 oddíly po 12 osobách (48 osob);
jednolůžkové pokoje s koupelnou;
obytná místnost, technická místnost
- administrativa
kanceláře, zázemí zaměstnanců,
denní místnost s kuchyňkou;
zdravotnická část - lékař, sklad, pokoj
- výroba
pekárna, ateliér

Areál otevřené věznice není nutné zajišťovat klasickými zabezpečovacími prvky jako jsou vysoké zdi s ostnatým drátem nebo strážní věže. V souladu s ideologií otevřené věznice je objekt střežen pouze venkovním kamerovým systémem. Do areálu (objektu) je vhodný jeden vstup/vjezd se vstupní kontrolou. Otevřená věznice nemá na rozdíl od uzavřené ani vnitřní strážná stanoviště. Místem kontroly je pouze strážné stanoviště u vstupu do objektu, dozor uvnitř věznice vykonávají zaměstnanci zastávající další výchovné funkce (pedagogové, psychologové atd.).

veřejnost

- kavárna
prodej zboží vyrobeného v pekárně;
zaměstnávání odsouzených pod
vedením zodpovědné osoby
- sport
šatny (M/Ž), sportovní hala,
malý sportovní sál
- knihovna
pobočka městské knihovny
- podzemní garáže

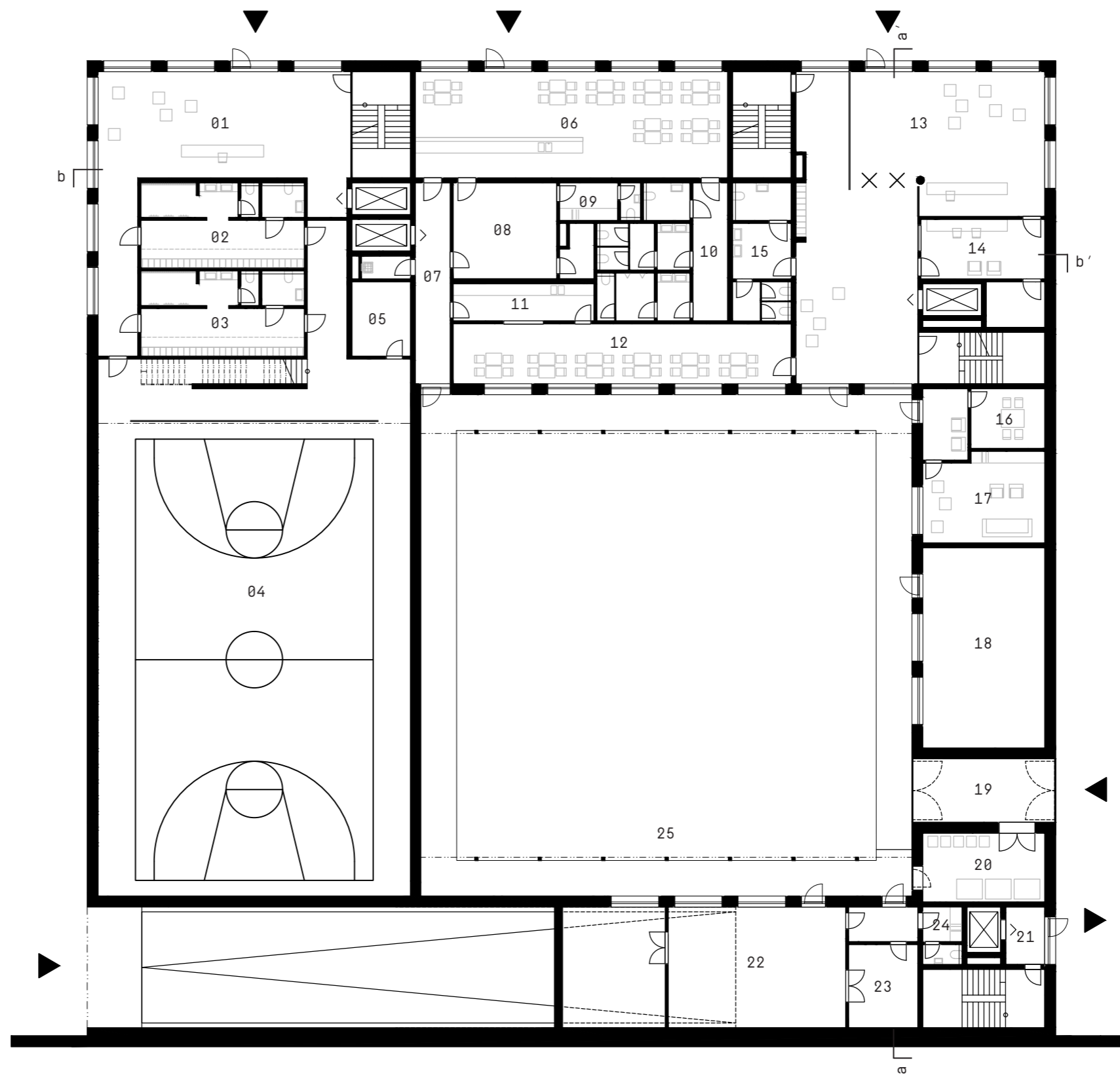
Věznice jako objekt
komunikující se svým okolím.

ulice Pernerova

půdorys 1. np

- 01 vstup pro veřejnost
- 02 šatna muži
- 03 šatna ženy
- 04 sportovní hala
- 05 sklad nářadí
- 06 kavárna
- 07 zásobování
- 08 sklad kavárna
- 09 šatna zaměstnanci
- 10 wc kavárna
- 11 kuchyně
- 12 jídelna
- 13 vstup věznice
- 14 vstupní kontrola
- 15 wc vstup věznice
- 16 nástěvní místnost [policie]
- 17 návštěvní místnost [rodina]
- 18 ateliér / dílna
- 19 zásobování kavárny, vývoz odpadu
- 20 odpad
- 21 výstup podzemních garáží
- 22 pekárna
- 23 sklad
- 24 šatna zaměstnanci
- 25 dvůr

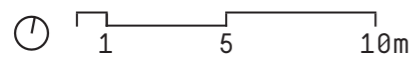
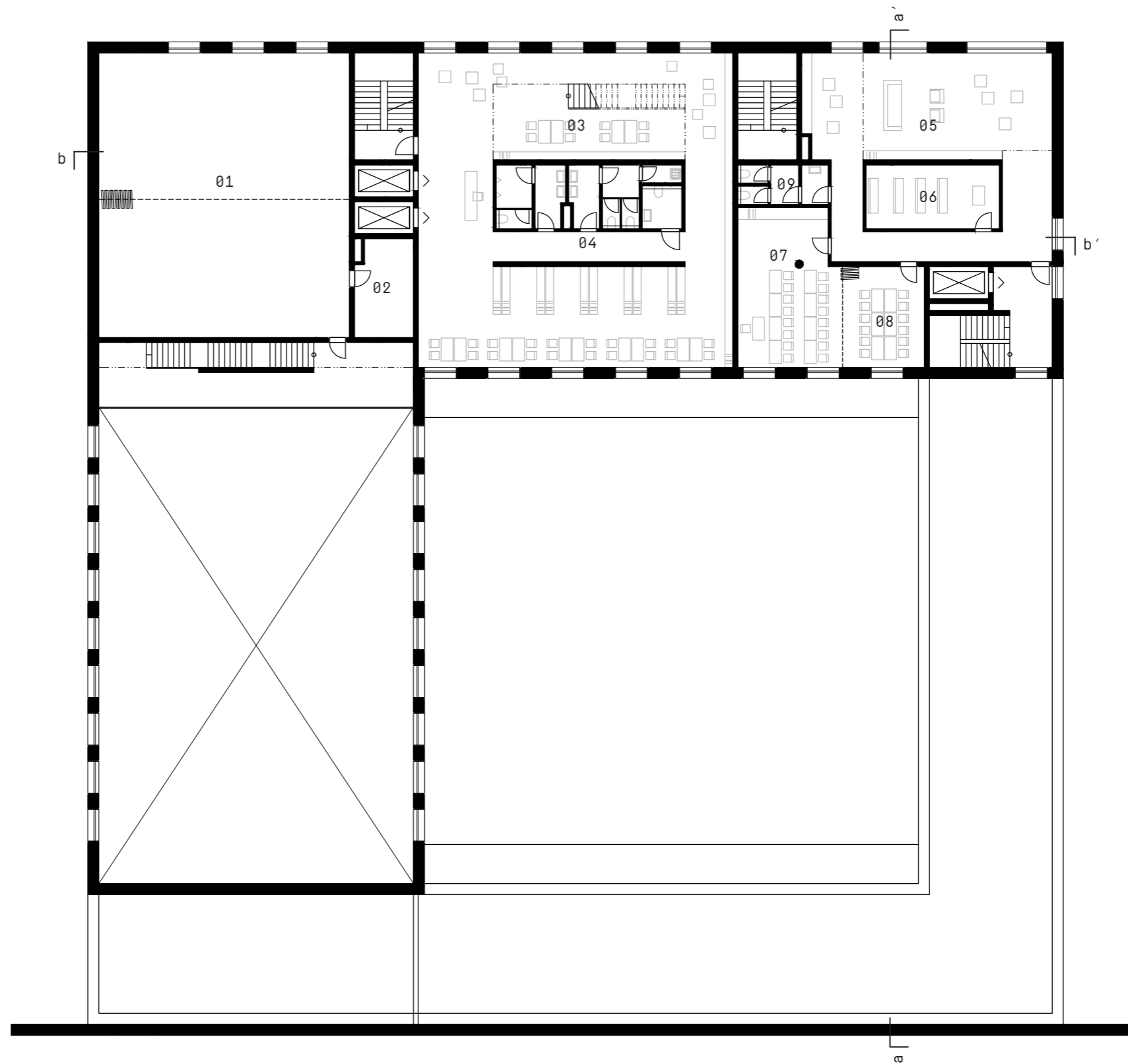

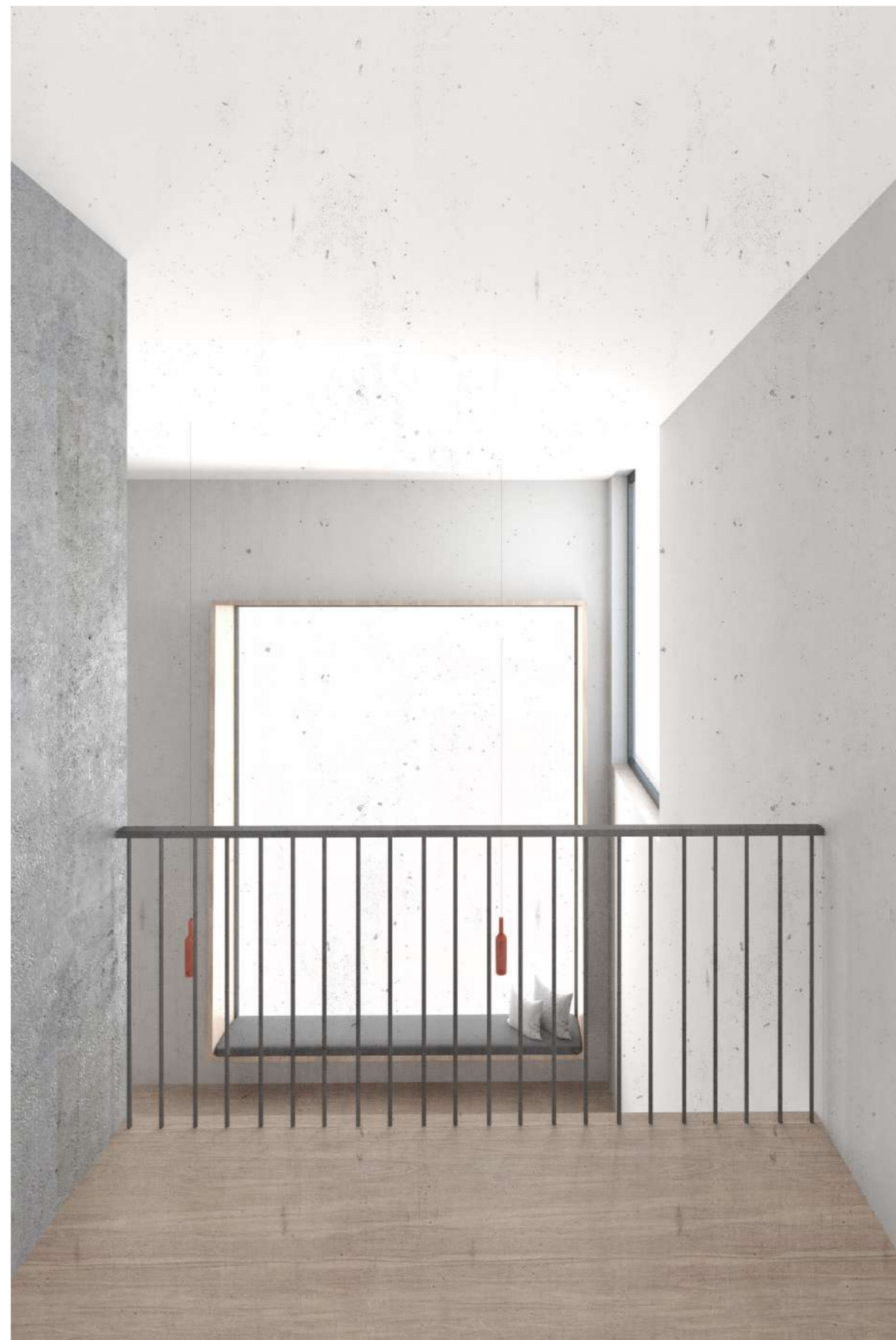
vnitřní dvůr

půdorys 2. np

- 01 sportovní sál
- 02 sklad nářadí
- 03 knihovna
- 04 wc knihovna
- 05 kulturní místnost
- 06 místnost ticha
- 07 velká učebna
- 08 malá učebna
- 09 wc společenská část

Věznice jako místo
připravující odsouzené na
život po výkonu trestu.

kulturní místnost

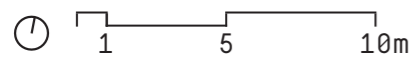
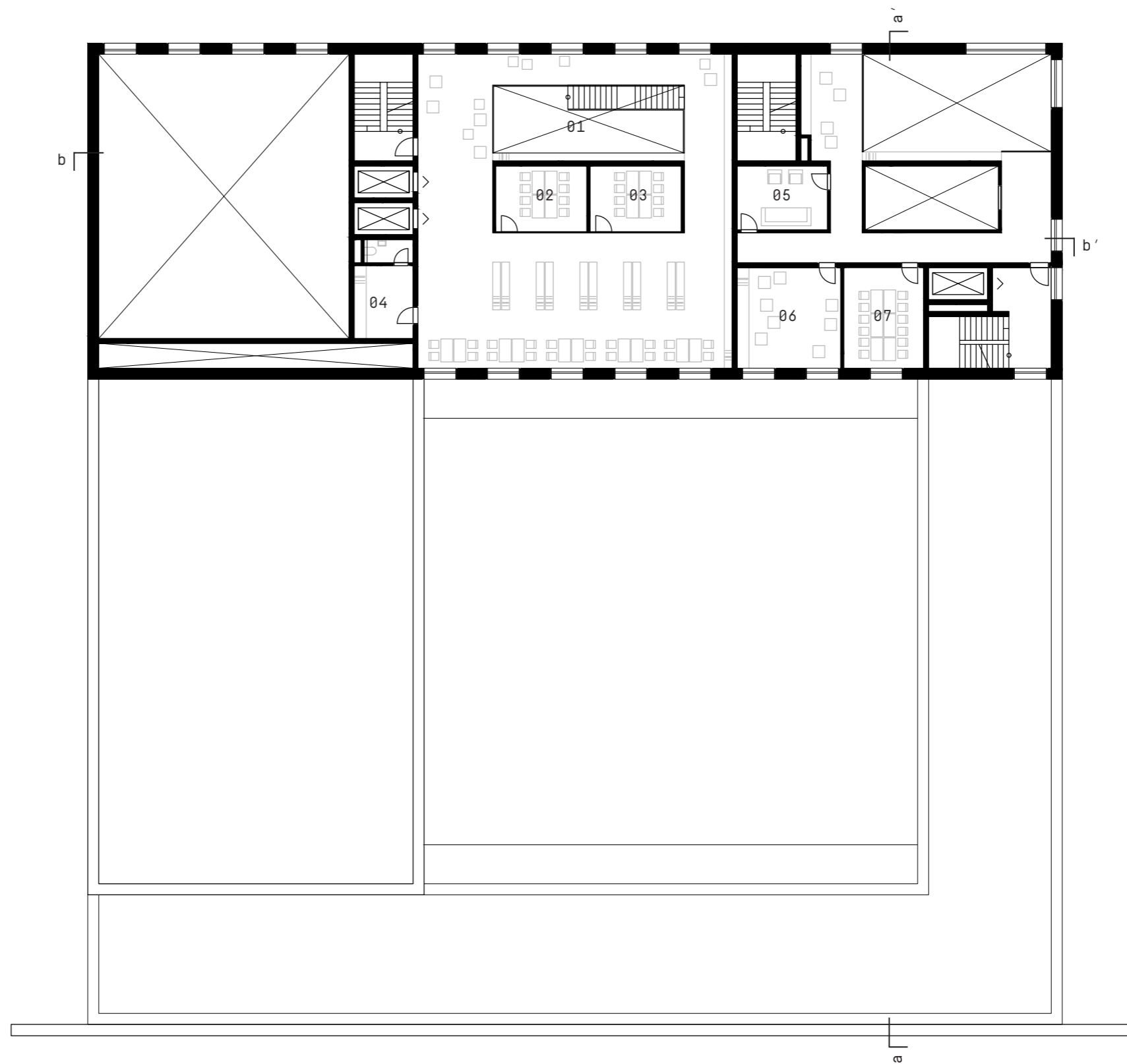
Věznice jako místo s otevřeným
přístupem k odsouzeným.

kulturní místnost

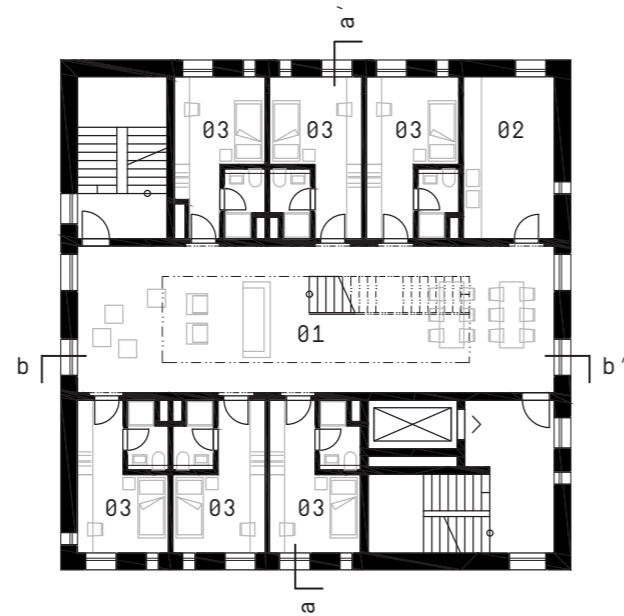
půdorys 3. np

- 01 knihovna
- 02 studovna
- 03 studovna
- 04 šatna zaměstnanci
- 05 terapeutická m. individuální
- 06 terapeutická m. skupinová
- 07 malá učebna

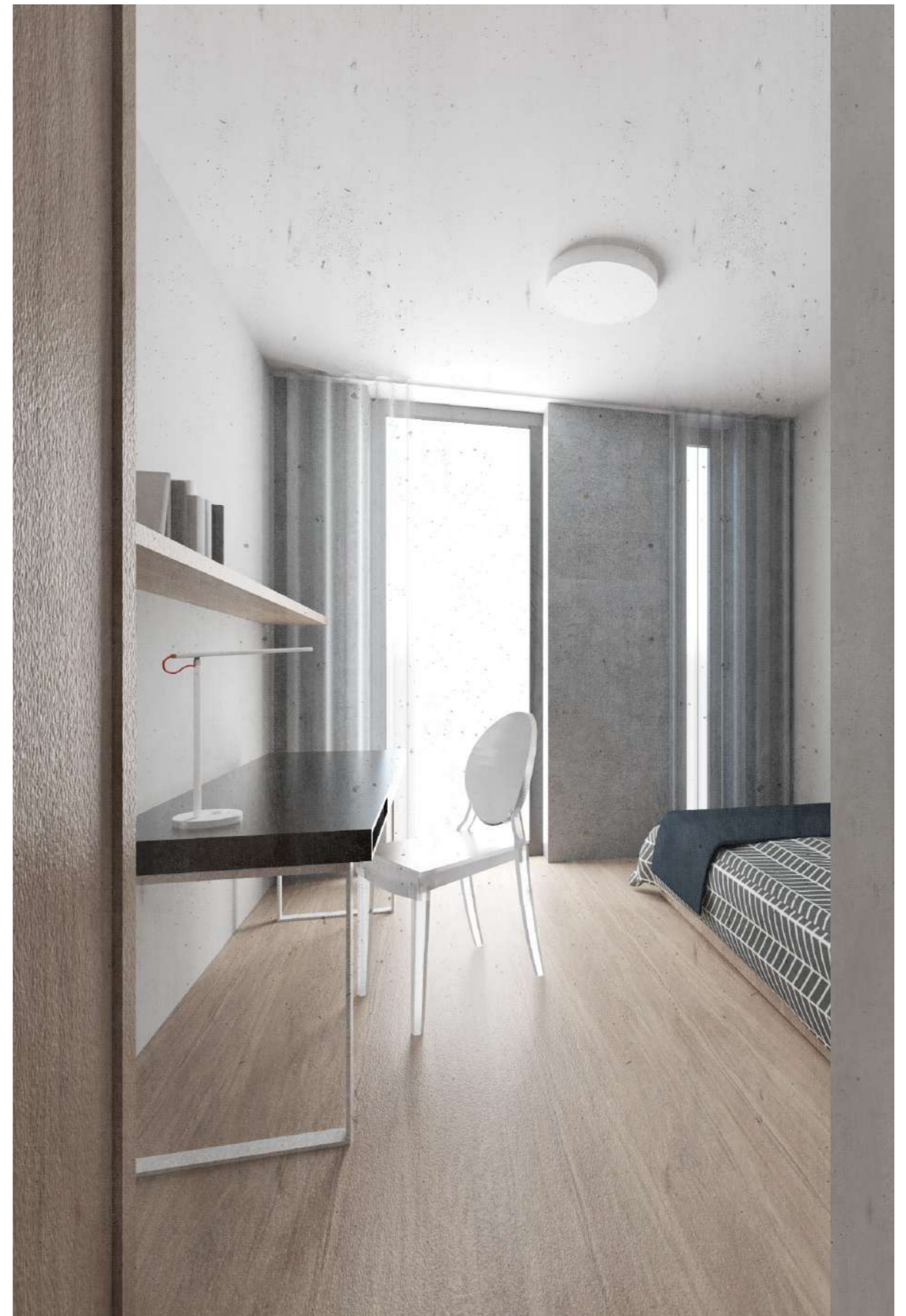
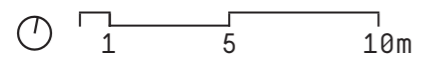
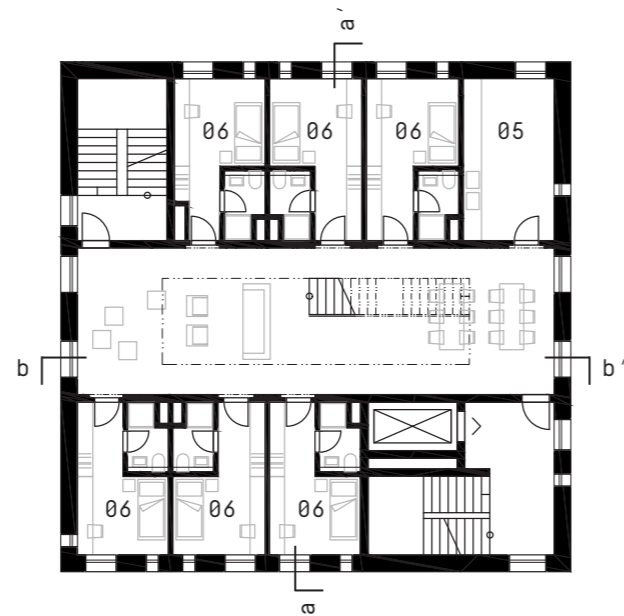
půdorys 4. np

- 01 společenská místnost
- 02 kuchyňka
- 03 pokoj

půdorys 4. np

- 05 technická místnost
- 06 pokoj

jednolůžkový pokoj

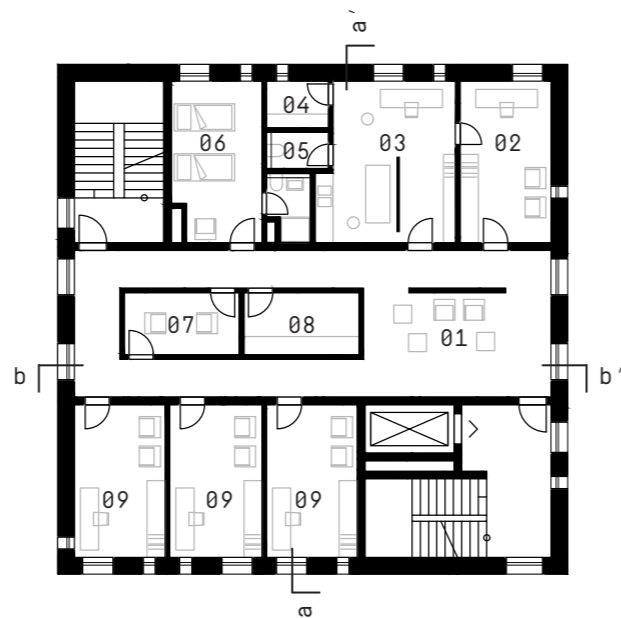
Věznice jako objekt
s jasnou hierarchií prostoru,
od sdíleného po soukromý.

společenská místnost

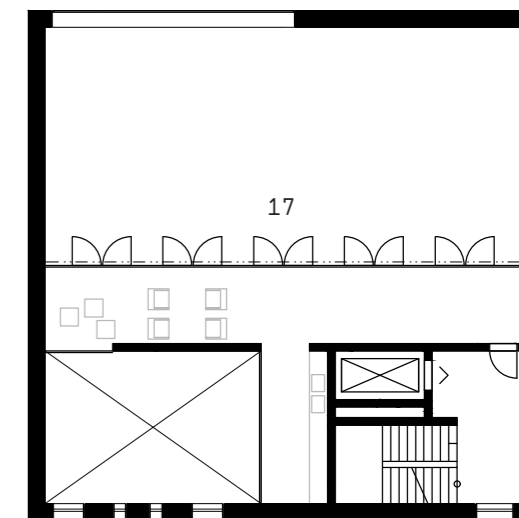
půdorys 12. np

- 01 čekárna
- 02 kancelář lékaře
- 03 ošetřovna
- 04 sklad
- 05 wc ošetřovna
- 06 karanténa
- 07 terapeutická m. individuální
- 08 sklad / archiv
- 09 kancelář

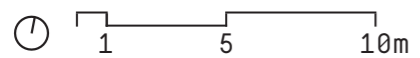
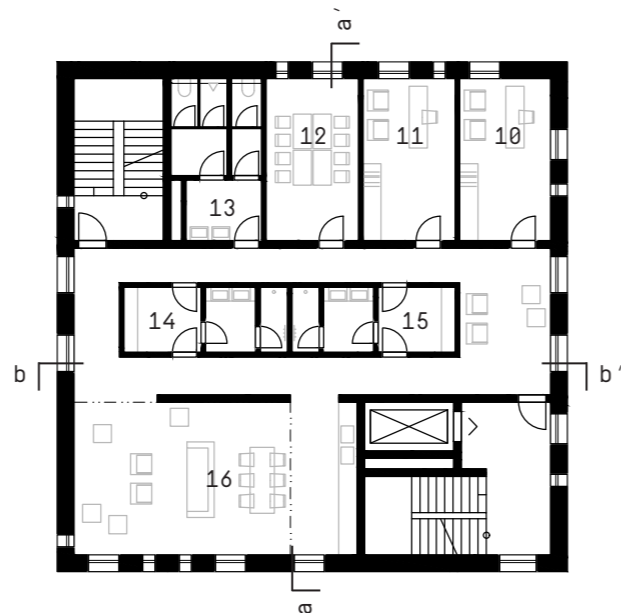
půdorys 14. np

- 17 střešní terasa pro zaměstnance

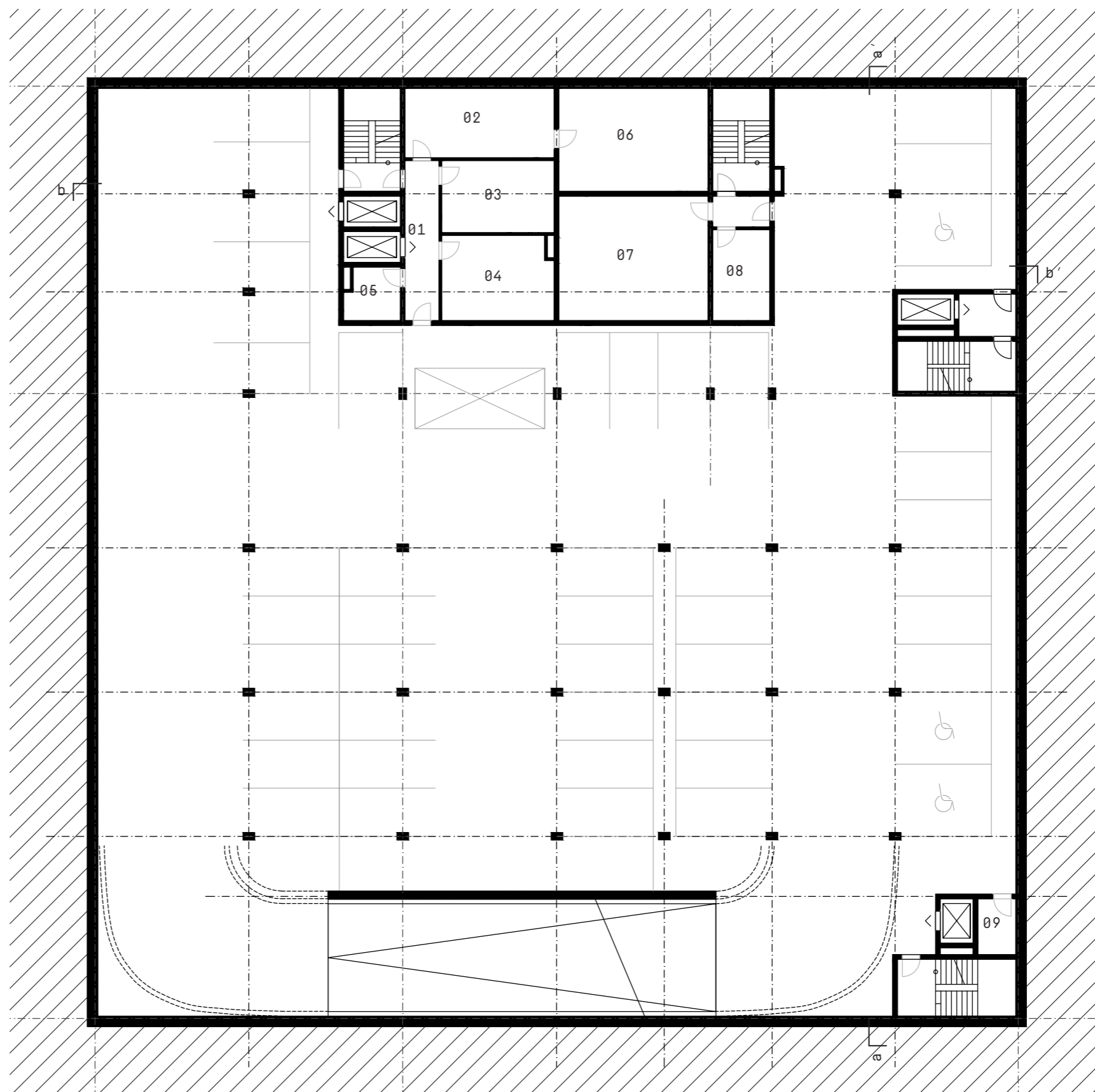
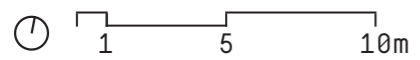
půdorys 13. np

- 10 kancelář ředitele
- 11 kancelář zástupce
- 12 zasedací místnost
- 13 wc zaměstnanci
- 14 šatny zaměstnanci muži
- 15 šatny zaměstnanci ženy
- 16 denní místnost

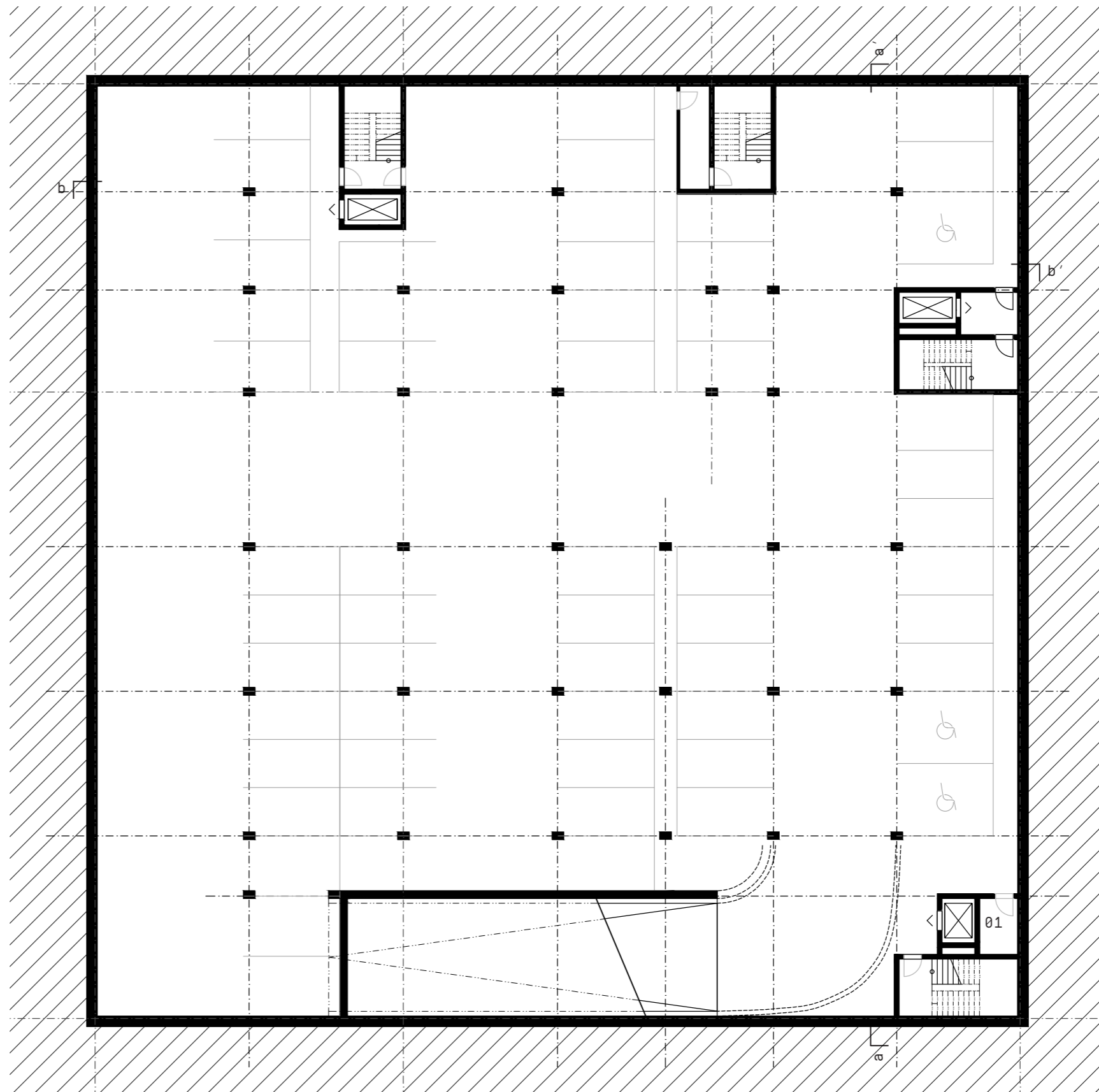
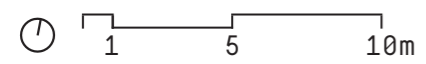
půdorys 1. pp

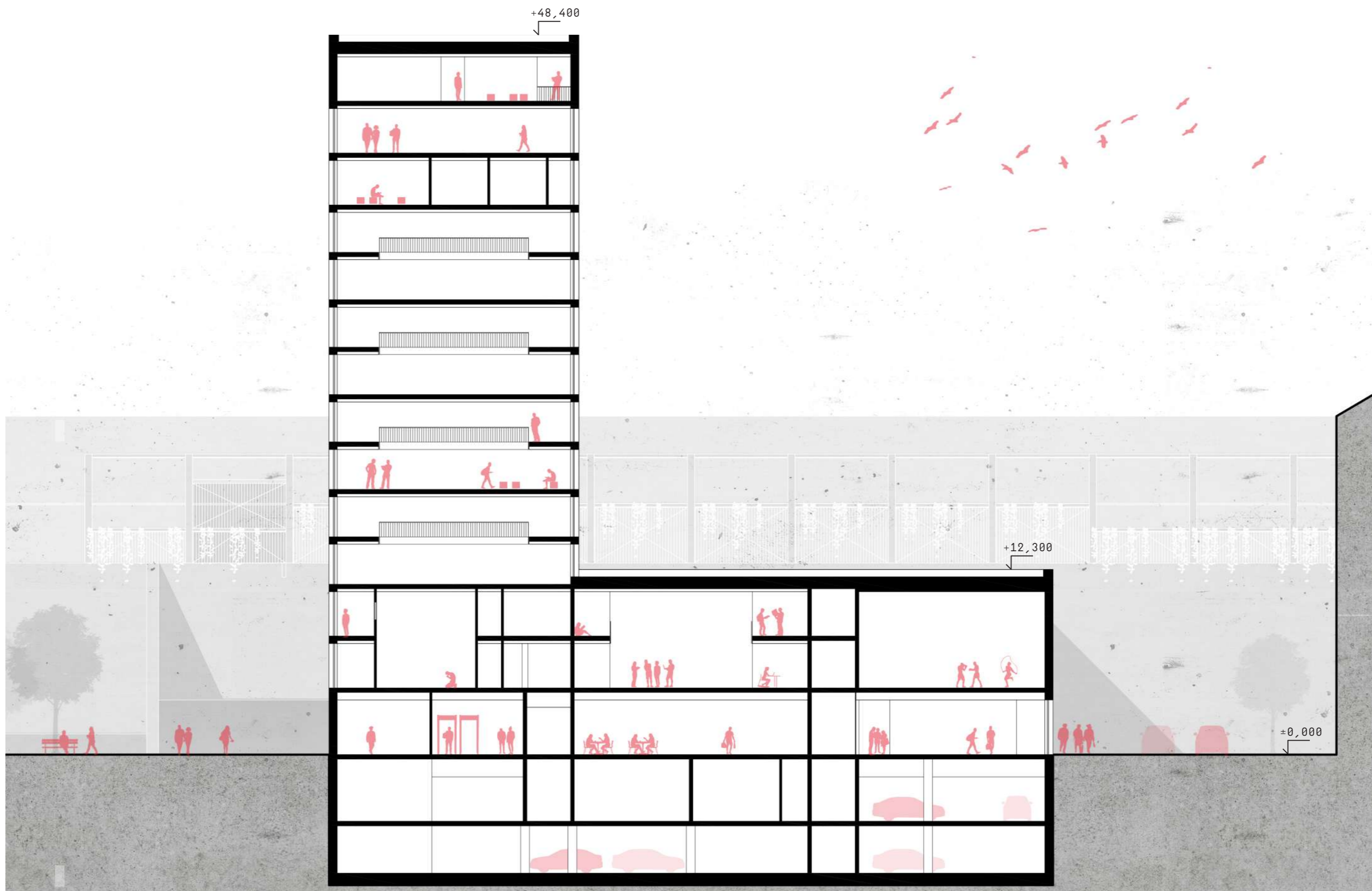
- 01 zásobování
- 02 sklad věznice
- 03 sklad kavárna
- 04 sklad knihovna
- 05 sklad věznice
- 06 sklad věznice
- 07 technická místnost
- 08 technická místnost
- 09 sklad

pūdorys 2. pp

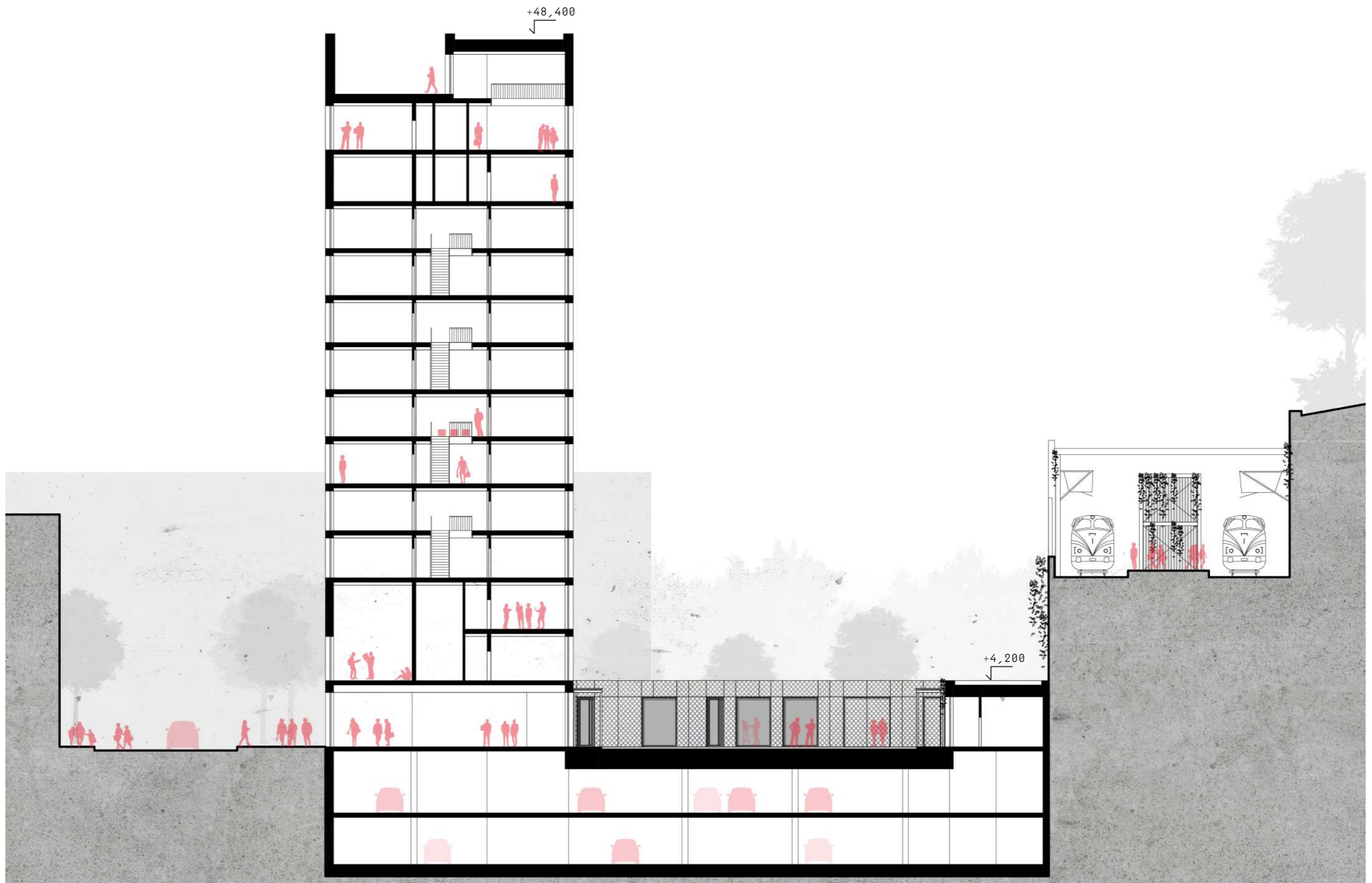
01 sklad

řez a-a'

1 5 10m

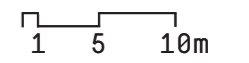

řez b-b'

1 5 10m

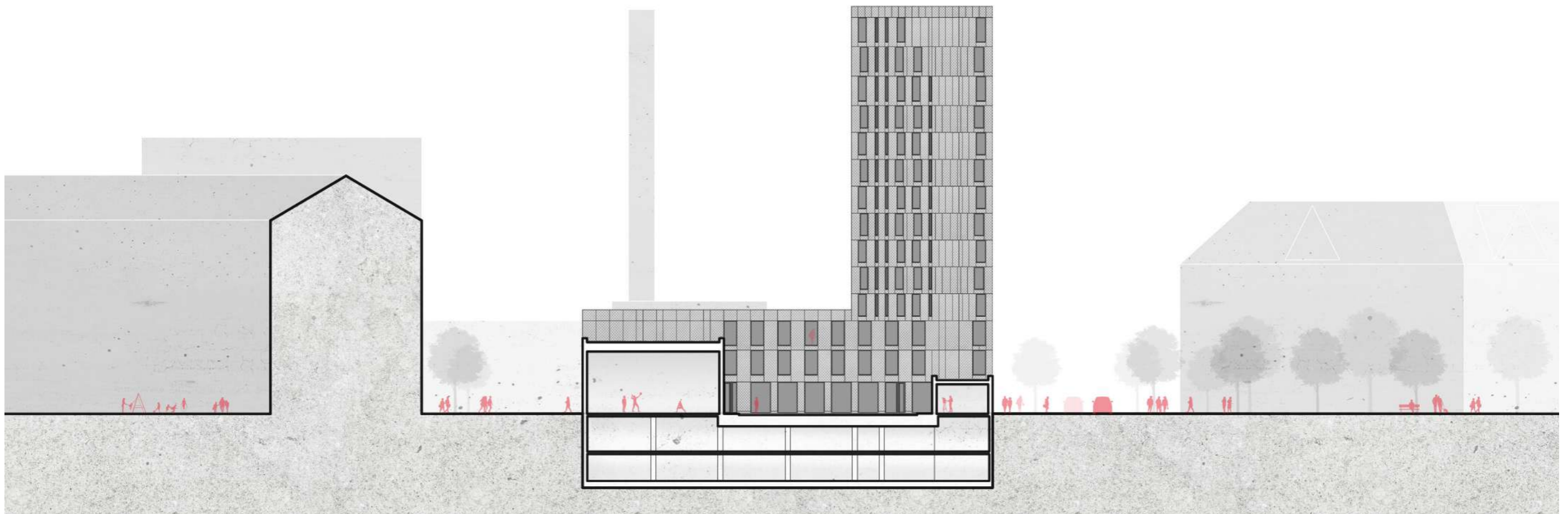
pohled SZ

pohled SV

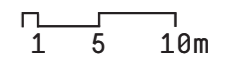
1 5 10m

pohled JV

pohled JZ

řez fasádou

Fasáda odrážející koncept otevřenosti.

Perforace plechu, transparentnost.

Vertikální stupňování otevřenosti v rastru fasády
(zuzující se rastr fasádních panelů a oken).

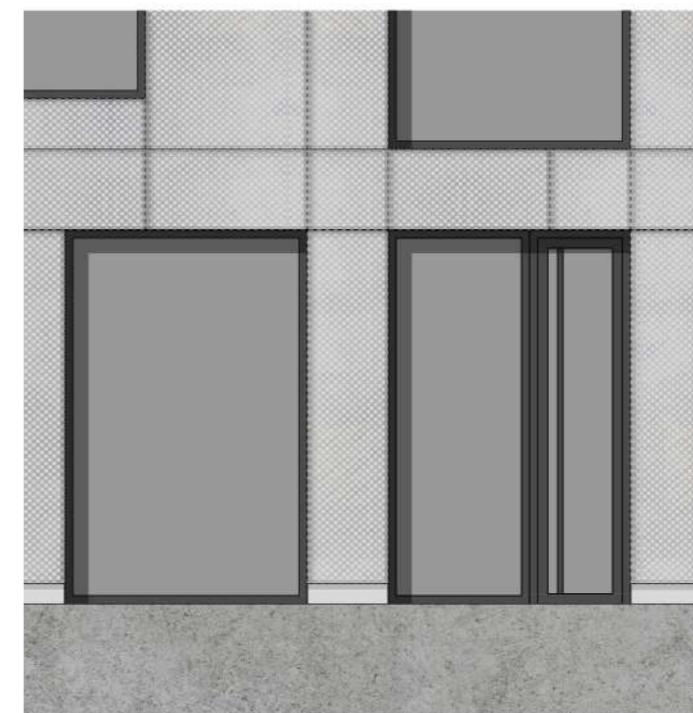
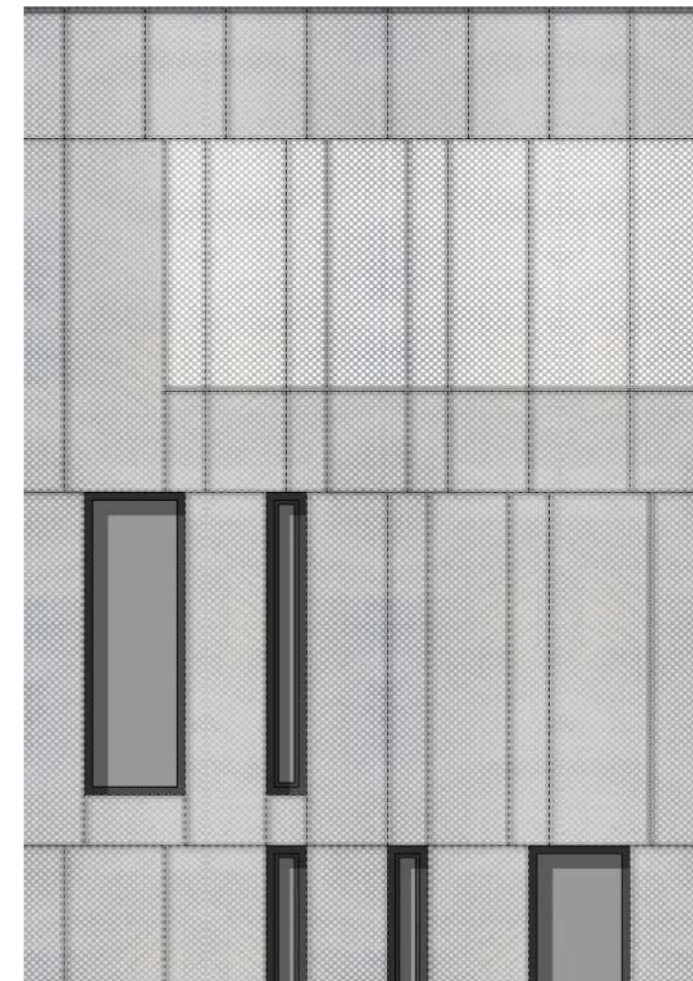
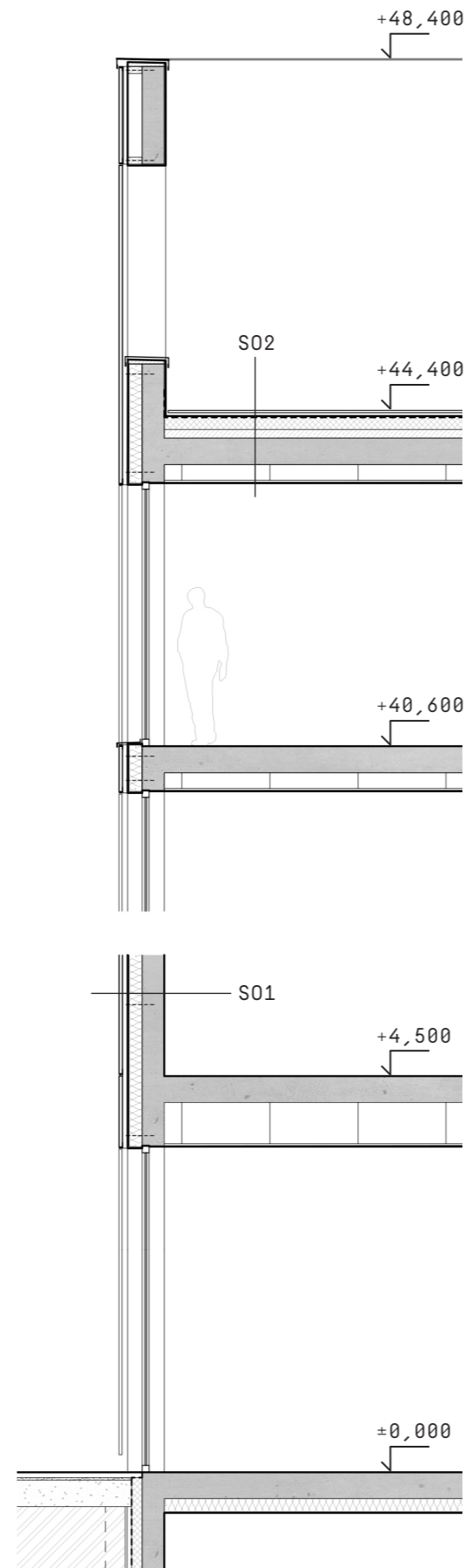
Maximalizace prosklených ploch parteru;
otevření parteru, 2. a 3. NP velkými okny.

S01

perforované fasádní panely
kotvicí systém
(kotvy, svislý rastr, vodorovné podpory s čepy)
větraná mezera, 50 mm
omítka exteriér, 15 mm
tepelná izolace, minerální vata 150 mm
železobetonová stěna, 250 mm
omítka interiér, 10 mm

S01

terasová prkna
nosná dřevěná lišta
vzduchová mezera
polohovatelné nosné terče
hydroizolační asfaltové pásy
tepelná izolace, minerální vlna 150 mm
spádový beton prostý
železobetonová stropní deska, 300 mm

Věznice jako objekt
občanské vybavenosti.

ulice Pernerova

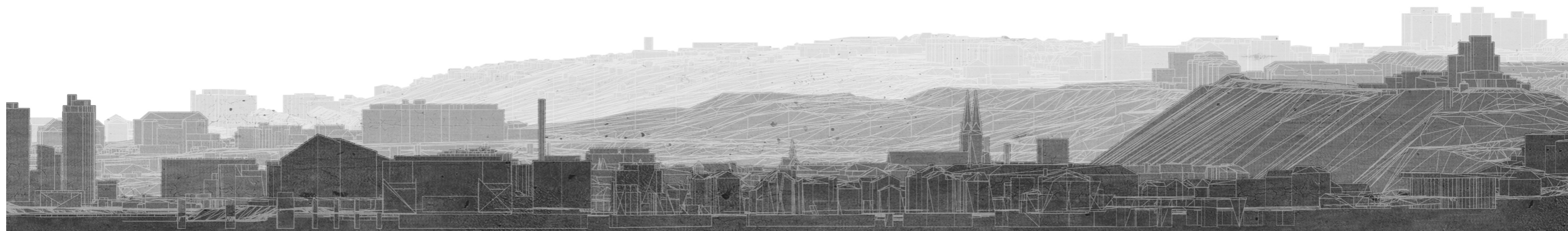
Věznice jako objekt s jasnou
pozicí v městské struktuře.

ulice Šaldova

severní pohled

západní pohled

DOKUMENTY

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE	
FAKULTA ARCHITEKTURY	
AUTOR, DIPLOMANT: Bc. Anna Dománková AR 2018/2019, ZS	
NÁZEV DIPLOMOVÉ PRÁCE: (ČJ) OTEVŘENÁ VĚZNICE	
(AJ) OPEN PRISON	
JAZYK PRÁCE: ČESKÝ	
Vedoucí práce:	Ing. arch. Dalibor Hlaváček Ústav: 15128 Ústav navrhování II
Oponent práce:	
Klíčová slova (česká):	Otevřená věznice, open prison, Praha, Karlín, Pernerova
Anotace (česká):	Předmětem diplomové práce je návrh otevřené věznice v lokalitě Praha Karlín v ulici Pernerova. Projekt je navrhován v kontextu současného vězeňského systému, pro který je charakteristická především vysoká míra recidivy. Návrh se snaží nabídnout alternativní přístup k výkonu trestu ve formě věznice jako objektu občanské vybavenosti s důležitými vazbami na své okolí.
Anotace (anglická):	The subject of this thesis is a project of an open prison situated in Pernerova street in Karlín district, Prague. The project is designed in a context of current prison system characterized by a high rate of recidivism. The proposal seeks to offer an alternative approach to punishment in the form of prison as a civic facility with important links to its surroundings.

Prohlášení autora

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl veškeré použité informační zdroje v souladu s „Metodickým pokynem o etické přípravě vysokoškolských závěrečných prací.“

V Praze dne
10.1.2019

podpis autora-diplomanta

Tento dokument je nedílnou a povinnou součástí diplomové práce / portfolia a CD.

České vysoké učení technické v Praze, Fakulta architektury

2/ ZADÁNÍ diplomové práce

Mgr. program navazující

jméno a příjmení: Anna Dománková

datum narození: 16. 7. 1994

akademický rok / semestr: AR 2018-19 / ZS

obor: Architektura

ústav: 15128 Ústav navrhování II

vedoucí diplomové práce: Ing. arch. Dalibor Hlaváček, Ph.D.

téma diplomové práce: Otevřená věznice

viz přihláška na DP

zadání diplomové práce:

1/ popis zadání projektu a očekávaného cíle řešení

Zadání diplomové práce vychází z předdiplomního semináře, v rámci kterého byl zkoumán vývoj vězeňství, vězeňský systém a stav vězeňství v České republice a v Evropě. Cílem diplomní práce bude navrzení tzv. otevřené věznice, která bude sloužit k jednoduššímu návratu odsouzených do společnosti a ověření tohoto konceptu v městském prostředí. Předmětem diplomní práce je návrh otevřené věznice v lokalitě Karlína, na parcele vymezené ulicemi Thámova, Pernerova a Šaldova.

2/ Pro AU / součástí zadání bude jasně a konkrétně specifikovaný stavební program

Otevřená věznice bude obsahovat ubytovací část pro cca 50 odsouzených. Odsouzení budou ubytováni na celách po jednom, maximálně po dvou lidech. Věznice bude obsahovat prostory pro samoobslužné činnosti, prostory pro sport se zázemin, místnosti pro psychologa, individuální a skupinovou terapii, administrativní část s archivem, zázemí pro personál vězeňské služby a specializovaných civilních zaměstnanců, oddělení pro lékaře, zázemí pro návštěvy (návštěvní místnost s čekárnou), strážné prostory, vstupní prostory a venkovní prostory, sklady, technické zázemí, případně další volitelné provozy (dílny, návštěvní prostory, jídelna, duchovní prostor...). Stavební program může být upraven dle dohody s vedoucím DP.

3/ popis závěrečného výsledku, výstupy a měřítka zpracování

Odevzdány budou postery v rozsahu dle požadavků FA ČVUT, 2 portfolia (jedno pro účel FA, jedno bude archivováno na ústavu) a CD. Diplomová práce bude zveřejněna dle požadavků studijního oddělení FA nejpozději 7 dní před obhajobou projektu. Projekt bude zpracován do úrovně detailní studie, jeho součástí bude: autorský text; analytická část; koncept řešení znázorněný pomocí schémat; situace širších vztahů 1:2500; situace 1:500; půdorysy všech podlaží v měřítku 1:200; typické řezy (příp. perspektivní řezy) včetně návaznosti na nejbližší okolí v měřítku 1:200; pohledy; návrh interiéru zvoleného prostoru; detail (řez, pohled a model) vybraného segmentu budovy; vizualizace (exteriér, interiér) včetně zákresů do fotografie dostatečně vysvětlující návrh (nejméně 7 pohledů). Výstupy a jejich měřítka mohou být vzhledem k vývoji práce upraveny dle dohody s vedoucím DP.

4/ seznam dalších dohodnutých částí projektu (model)

Model v min. měřítku 1:200 včetně nejbližšího okolí.

Datum a podpis studenta 11. 10. 2018

Datum a podpis vedoucího DP 11. 10. 2018

Datum a podpis děkana FA ČVUT

12. 10. 2018

registrováno studijním oddělením dne

11. 10. 2018

Děkuji Daliboru Hlaváčkovi a Martinu Čeňkovi za odborné vedení diplomové práce. Paní Andree Seelich za odborné konzultace z oboru vězeňské architektury. Celé rodině a přátelům za podporu při studiu.

